मेलौली नगरपालिकाको वस्तुस्थित विवरण

२०८१

मेलौली नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको

कार्यालय मेलौली, बैतडी,
सुदुरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

विषय सुची

परिच्छेद एक परिचय — 5
- १.१ पृष्ठभुमिः 5
- १.२ उदेश्यः 5
- १.३ कानुनी तथा नीतिगत आधारहरु 6
- १.४ तयारी विधी तथा प्रक्रियाः 6
- १.५ वस्तुस्थिति विवरणको सीमाः 7

परिच्छेद दुई नगरपालिकाको चिनारी — 8
- २.१ भौगोलिक अवस्थिती तथा हावापानीः 8
- २.२ राजनीतिक अवस्थितीः 9
- २.३ धरातलीय अवस्थाः 10
- २.४ प्राकृतिक तथा ऐतिहासिक स्थलहरुको विवरणः 10
- २.५ सांस्कृतिक उत्कृष्टताः 11
  - २.५.१ स्थानीय चाडपर्व,जात्रा तथा मेलाहरुको विवरणः 11
  - २.५.२ पर्यटकीय तथा धार्मिक स्थलहरुको विवरणः 12
  - २.५.३ होटल, रिसोर्ट, रेष्टुरेन्ट र होमस्टे सम्बन्धिः 15
- २.६ खेलकुद तथा मनोरन्जनः 15
- २.७ सार्वजनिक भवन, पाटी पौवा र चौताराः 16
- २.८ विकासका सम्भावनाहरूः 17
- २.९ नगरपालिकाका चुनौतीहरुः 18

परिच्छेद तीन जनसंख्याको विवरण — 19
- ३.१ जनसंख्या वितरणको अवस्थाः 19

३उमेर तथा लिङ्गका आधारमा जनसंख्याः २. 20

३.३ भाषाका आधारमा जनसंख्याको विवरणः 21

३.४ विवाहका आधारमा जनसंख्याको विवरणः 21

३.५ जातिगत आधारमा जनसंख्याको विवरणः 21

३.६ लिङ्गका आधारमा परीवारमुलीको विवरणः 22

३.७ पेशागत आधारमा जनसंख्याको विवरणः 22

३.८ अपाङ्गतका आधारमा जनसंख्याको विवरणः 24

३.९ धर्मका आधारमा जनसंख्याको विवरणः 24

३.१० जन्म तथा मृत्युदरको विवरणः 25

३.११ शौचालय प्रयोग गर्ने तथा स्व्च्छ खानेपानीको सुविधा सम्बन्धि विवरणः 25

परिच्छेद चार आर्थिक विकास — 25

४.१ प्रमुख आर्थिक विवरणः 26

४.१.१ औषत आम्दानी विवरणः 26

४.१.२ बत्तीको प्रयोगको आधारमा घरपरीवार विवरणः 26

४.१.३ छानाको प्रकारको आधारमा घरपरीवार विवरणः 26

४.२ भुउपयोगको अवस्था- 26

४.३ कृषि तथा पशु विकास 27

४.३.१ कृषि उत्पादन सम्बन्धि विवरण 28

४.३.२ पशुपालनको अवस्था 29

४.३.३ कृषि उपजमा लाग्ने रोग तथा कीराहरु 30

४.३.४ पशु पन्क्षीमा लाग्ने रोग तथा कीराहरु 30

४.३.५ आधुनिक कृषि तथा पशुपालन कृषि फर्मसम्बन्धी विवरण 31

४.४ उधोग व्यापार तथा बैंकीङ्गः 31

परिच्छेद सामाजिक अवस्था ५ — 32

५.१ शैक्षिक तथा मानव शंसाधन विकासः 32

५.१.१ मेलौली नगरपालिकामा रहेका शैक्षिक संस्थाहरुः 33

५.२ स्वास्थ्य तथा पोषणः.....35
५.३ खानेपानी तथा सरसफाईः.....36
परिच्छेद छ वन —, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनको अवस्था.....37
६.१ वन तथा जैविक विविधताको क्षेत्रको अवस्थाः.....37
६.२ विपद् जोखिम व्यवस्थापनः.....41
६.३ जल स्रोतको विवरणः.....42
६.४ मेलौली नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका खानीहरु सम्बन्धि विवरणः.....42
परिच्छेद सात पुर्वाधार विकासको अवस्था —.....43
७.१ यातायात पुर्वाधारः.....43
७.२ सञ्चार तथा प्रविधीः.....44
परिच्छेद आठ संस्थागत विकास तथा सुशासन —.....45
८.१ संगठानात्मक तथा मानव संशाधानको अवस्थाः.....45
८.२ मेलौली नगरपालिकाका कार्यपालिका सदस्यहरुको विवरण.....46
८.३ नगरपालिकामा रहेका कर्मचारीहरुको विवरणः.....46
८.४ संघ संस्था सम्बन्धि विवरणः.....48
८.५ ऐन, नीति, नियम र कार्यप्रणालीः.....49
अनुसुचीः मेलौली नगरपालिका र नगरपालिका अन्तर्गतका सम्पुर्ण वडाहरुका नक्साहरु.....51

परिच्छेद — एक परिचय

१.१ पृष्ठभुमिः

नेपालको संविधान अनुसार नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ र स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४ ले स्थानीय तहलाई आ–आफ्नो क्षेत्रको वार्षिक, आवधिक तथा रणनीतिक विषय क्षेत्रगत मध्यकालिन र दीर्घकालीन योजनाहरु तयार गर्ने, कार्यान्वयन गर्ने र अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी प्रदान गरेको छ । सो अनुसार स्थानीय तहको आवधिक, रणनीतिक विषय क्षेत्रगत एवं बार्षिक योजना तर्जुमा र नतिजा अनुगमनको लागि क्षेत्रगत स्थिति सहित स्थानीय तहको वस्तुस्थिती विवरण तयारी आवश्यक रहेको छ । उक्त विवरणमा आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, वन तथा वातावरण र संस्थागत विकासका क्षेत्रमा स्थानीय तह भित्र रहेका भौतिक, प्राकृतिक, धार्मिक, साँस्कृतिक, सामाजिक, मानवीय स्रोत साधनहरुको तथ्याङ्कको विश्लेषण र प्रस्तुति संलग्न हुन आवश्यक छ ।

स्थानीय योजना तर्जुमा, कार्यान्वन तथा अनुगमनलाई सूचनामा आधारित, व्यवस्थित, एकीकृत, नतिजामूलक, सहभागितामूलक र प्रभावकारी बनाउन वस्तुस्थिती विवरणले गाउँपालिका, नगरपालिका तथा अन्य विकास प्रदायक संस्थालाई महत्वपूर्ण आधार प्रदान गर्दछ । तसर्थ वस्तुस्थिती विवरणमा योजना तर्जुमा, नतिजा अनुगमन तथा सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक आधारभूत विवरण संकलन गर्ने र निश्चित अवधिमा त्यसलाई अद्यावधिक गर्दै उपलब्ध स्रोत साधनको समुचित उपयोग गरी दिगोविकास तथा सुशासन सुनिश्चित गर्नुपर्ने हुन्छ । त्यसका लागी संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको गाउँ तथा नगर वस्तुस्थिती विवरण तयारी कार्यविधि २०७५ अुनसारको मार्गदर्शन अनुसार मोवाईल एप्सको प्रयोग मार्फत पारिवारिक विवरण र संस्थागत विवरण संकलन गरी विवरणको भण्डारण, प्रशोधन रविश्लेषणका आधारमा वस्तुस्थिती विवरण प्रकाशन गर्नुपर्ने देखिन्छ । साथै यसको नगरपालिकाले समय समयमा अद्यावधिक गरी योजना तथा बजेटलाई प्रभावकारी र नतिजामुखी बनाई स्थानीय तहको आर्थिक, सामाजिक रुपमा दिगो विकास गरी नागरिकलाई सुशासनको प्रत्याभुति गराउने लक्ष्यका साथ मेलौली नगरपालिकाको आर्थिक सहयोगमा अपि-सैपाल विकास मञ्च संस्थाले यो वस्तुस्थित विवरण तयार पारिएको छ ।

१.२ उदेश्यः

नगरपालिकाको यथार्थ अवस्था दर्शाउने सूचनाको एकीकृत दस्तावेज तथा विद्युतीय सूचना व्यवस्थापन प्रणाली तयार गर्नु वस्तुस्थिति विवरण तयारीको प्रमुख उद्देश्य हो । यस दस्तावेज तयारीका विशिष्ट उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

i. नगरपालिकाको प्राकृतिक तथा भौगोलिक, जनसाङ्ख्यिक, आर्थिक, सामाजिक, भौतिक विकास, वातावरण तथा विपद् र संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्रको क्षेत्रगत तथ्याङ्क उपलब्ध गराउने,
ii. योजना तर्जुमा, राजश्वको दर निर्धारण, दैनिक कार्य सम्पादन तथा सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक सूचना वडागत तथा लैंगिकताका आधारमा खडिकृत रुपमा तयार गर्ने,

iii. विकासका सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौति पहिचान गर्न आवश्यक सूचना उपलब्ध गराउने,

iv. वस्तुस्थिति विवरणको तयारी कार्यमा विद्युतिय सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी मोवाइल एप तथा वेवसाइटमार्फत सबैको पहूँच स्थापित हुने गरी सार्वजनिक गर्ने,

v. आवश्यकता अनुसार सच्चाउन सकिने तथा स्वतः अद्यावधिक हुने तालिका सहितको डिजिटल प्रविधिमा आधारित तथ्याङ्क व्यवस्थापन प्रणालीको विकास गर्ने ।

१.३ कानुनी तथा नीतिगत आधारहरु

यस वस्तुस्थिति विवरण तयारीका कानूनी तथा नीतिगत आधारहरूलाई देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

क. नेपालको संविधानः संविधानको अनुसूची ८ अन्तरगत क्रमसंख्या ६ मा स्थानीय तथ्याङ्क तथा अभिलेख सङ्कलन सम्बन्धी अधिकार र क्रमसंख्या १७ मा वेरोजगारको तथ्याङ्क सङ्कलन सम्बन्धी अधिकारलाई स्थानीय तहको अधिकारको रुपमा सूचीकृत गरेको छ ।

ख. नेपाल सरकार को कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदनः यस प्रतिवेदन अनुसार स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तर्जुमा सहित स्थानीय तहको आधारभूत तथ्याङ्क व्यवस्थापन, तथ्याङ्कीय अभिलेख व्यवस्थापन, सूचना तथा प्रविधियुक्त तथ्याङ्क व्यवस्थापन सम्बन्धी अधिकार स्थानीय तहमा रहेको छ ।

ग. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन , २०७४ :ऐनको दफा ११ मा स्थानीय तह सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड लगायत स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन, तथ्याङ्क सङ्कलन तथा व्यवस्थापन, तथ्याङ्क अद्यावधिक तथा संरक्षण र वेरोजगारको तथ्याङ्क संकलनलाई काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत उल्लेख समावेश गरेको छ । सोही दफामा जनसांख्यिक, प्राकृतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कुल ग्रार्हस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास सूचकांक, राजश्व तथा आयव्यय समेतको तथ्याङ्क संकलन र प्रशोधन गरी राष्ट्रिय तथा स्थानीय सूचना प्रणालीमा आवद्ध पाश्र्वचित्र तथा श्रोत नक्साको अद्यावधिक अभिलेखनलाई समेत समेटिएको छ । यसका अतिरिक्त ऐनको दफा १२ मा वडा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारअन्तर्गत उपदफा २ को खण्ड ख मा तथ्याङ्क अद्यावधिक तथा संरक्षण अन्तर्गत खण्डीकृत तथ्याङ्क र सूचनासहितको वडाको पार्शचित्र तयार तथा अद्यावधिक गर्नुपर्ने उल्लेख गरिएको छ ।

घ. स्थानिय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ :यस दिग्दर्शनमा स्थानीय सरकारले वार्षिक योजना र बजेट तर्जुमा गर्नुपूर्व स्थानीय तहको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथा पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रको यथार्थ स्थिति देखिने गरी वस्तुस्थिति विवरण तयार वा अद्यावधिक गर्नु पर्ने र अद्यावधिक वस्तुस्थिति विवरण आफ्नो वेवसाइट मार्फत् सार्वजनिक गर्नु पर्ने उल्लेख गरिएको छ।

ङ. गाउँ / नगर वस्तुस्थिति विवरण तयार कार्यवीधि २०७५ : तथ्याङ्क सङ्कलनका पद्धति, औजार तथा प्रक्रिया निर्धारण गरी स्तरीय ढाँचामा वस्तुस्थिति विवरण तयारी गर्न आवश्यक व्यवस्थासहित मार्गदर्शन प्रदान गरेको छ ।

१.४ तयारी विधी तथा प्रक्रियाः

- संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको गाउँ/नगर वस्तुस्थिती विवरण तयारी कार्यविधि, २०७५ अनुसार पारिवारिक तथा संस्थागत तथ्यांक संकलनका लागी तयार

पारिएको प्रश्नहरुका बारेमा गाउँपालिकासँग छलफल गरि सल्लाह सुझाव संकलन गरियो । सो छलफलबाट आएका सुझावहरु समेट्दै प्रश्नहरुलाई Kobo toolbox द्धारा गाउँपालिकाका नाममा मोवाईल एप्स तयार गर्ने ।

- पहिलो चरणमा पारिवारिक तथ्यांक संकलन गर्नका लागी वस्तुस्थिति विवरण संकलनमा सहयोग पुर्याउनका लागि गाउँपालिकाको तर्फबाट एक जना सम्पर्क व्यक्ति तोकियो । उक्त सम्पर्क व्यक्तिको सहयोगमा वडाका सम्पूर्ण वडा अध्यक्षज्यूहरुलाई गणक छनौटका लागी अनुरोध गरियो र वडा अध्यक्षज्यूहरुले प्रत्येक वडाबाट दुई दुई जनाका दरले गणकहरु छनौट गरियो ।
- गणक छनौट अभिमुखिकरण र परिचालनः प्रत्येक वडाबाट गणकहरु छनौट भएर आईसकेपछि गणकहरुको नाम मोवाईल एप्सको System मा राखियो ताकी वहाँहरुलाई तथ्यांक संकलनका क्रममा अनलाईन अनुगमन गर्न सकियोस र छिटो भन्दा छिटो काम गर्न सकियोस् । तत् पश्चात गणकहरुलाई एक दिनको तथ्यांक संकलनको प्रक्रिया, प्रश्नोत्तर सम्वन्धि अभिमुखिकरण गरियो । अभिमुखिकरण पछि एक दुई दिन गणकहरुलाई परिक्षणका लागी तथ्यांक संकलन कार्य गर्न लगाईयो । त्यसपछि गणकहरुलाई सम्वन्धित वडामा तथ्यांक संकलनका लागी परिचालन गरियो ।
- तथ्यांक प्रशोधन तथा विश्लेषण र श्रोतनक्सा तयारीः नगरपालिकाको सम्पूर्ण पारिवारिक तथ्यांक मोवाईल एप्सबाट आउने र अनलाईन डाटा प्रणालीमा बस्ने भएका कारण सूचना तथा प्रविधिमा दक्ष व्यक्तिले तथ्यांकको प्रशोधन, विश्लेषण र श्रोतनक्सा तयार पार्ने मुख्य जिम्मेवारी दिईएको थियो ।
- मस्यौदा प्रतिवेदन तयारी र प्रस्तुतिः तथ्यांक संकलनका क्रममा कतिपय तथ्यांकहरु छुटेका पनि हुन सक्छन्, कतिपय, नमिलेका पनि हुन सक्छन् त्यसैले छुटेका कुरालाई अध्यावधिक गर्ने, संकलित तथ्यांकमा सम्वन्धित सवैको सल्लाह सुझाव संकलन गरि वस्तुस्थिती विवरणलाई अन्तिमरुप दिनकालागी मस्यौदा प्रतिवेदन तयार पारी कार्यपालिका सदस्य, गाउँपालिका र विषयगत कर्मचारीहरुविचमा एक दिन प्रतिवेदन प्रस्तुतिकरण गरिएको थियो ।
- नगरपालिका वस्तुस्थिती विवरणको अन्तिम प्रतिवेदन तयारीः मस्यौदा प्रतिवदेन प्रस्तुतिकरणबाट आएका सल्लाह सुझावहरु अनुसार नगरपालिका वस्तुस्थित विवरणलाई अन्तिम रुपदिईएकोछ र नगरपालिकासँगको सम्झौता अनुसार वस्तुस्थिती विवरणको प्रिन्ट गरि नगरपालिकामा अन्तिम प्रतिवेदन पेश भएकोछ ।

१.५ वस्तुस्थिति विवरणको सीमाः

नगरपालिका वस्तुस्थिती विवरणमा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रलायले उपलब्ध गराएको कार्यविधी, २०७५, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिश्दर्शन २०७४ र नेपालको संविधानमा व्यवस्था भएको अनुसूची ८ बमोजिम स्थानीय सरकारका एकल अधिकारमा उल्लेख भए वमोजिम, विगतमा भईरहेका अभ्यास र वर्तमान नगरपालिकाका आवश्यकता अनुसार

यो वस्तुस्थिती विवरण संकलन गरिएको छ । यस विवरणमा पारिवारिक तथ्यांक पूर्णतया प्राथमिक तथ्यांक संकलन प्रणाली अनुसार मोवाईल एप्सको प्रयोगद्धारा संकलन गरिएको छ भने संस्थागत विवरण द्धितिय तथ्यांकमा आधारित छ ।जसमा सरकारी, गैरसरकारी, संस्थानहरु, नगरपालिकाका विभिन्न शाखा, उपशाखा र वडाहरुबाट तथ्यांक संकलन गरिएको छ । साथै यस वस्तुस्थिती विवरणमा विभिन्न श्रोत नक्साको प्रयोग पनि गरिएको छ ।यस तथ्यांकको मुख्य विशेषता भनेको नगरपालिकाले आफ्नो सुविधा अनुसार यसलाई Online र Offline दुवै तरिकाले राख्न सक्छ। यसको प्रभावकारी प्रयोग मार्फत आफ्नो नगरपालिकामा अल्पकालीन, दीर्घकालिन योजना, गौरवका आयोजना, लक्षित वर्गका लागी योजना बनाई लागू गर्न सक्छ । साथै यसलाई Online द्धारा नै अध्यावधि गर्न पनि सक्छन्।

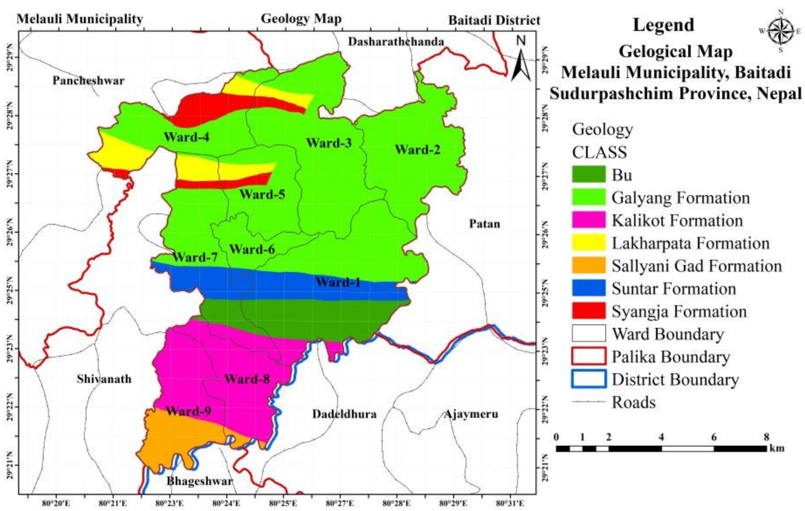

परिच्छेद – दुई नगरपालिकाको चिनारी

यस परिच्छेदमा नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति, ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण, राजनीतक अवस्थिति, धरातलिय अवस्था, प्राकृतिक श्रोत तथा सम्पदा र सांस्कृतिक सम्पदासम्बन्धी विवरणलाई उल्लेख गरिएको छ ।

२.१ भौगोलिक अवस्थिती तथा हावापानीः

नेपाल सरकारको मिति २०७३ फाल्गुन २२ गतेको निर्णय अनुसार प्रारम्भमा साविकका मेलौली, महारुद्र, विशालपुर, दुर्गास्थान (१,२,३,८ र ९ वार्डहरु), सलेना, शिवनाथ(६,७ र ९ वार्डहरु), रोडीदेवल(४,५,६ र ७

वार्डहरु) गा.वि.स. हरु समावेश गरी मेलौली नगरपालिका घोषणा गरिएको हो । नेपालको संविधान २०७२ लागु भए संगै स्थानिय तहहरु निर्माण गर्ने क्रममा नेपाल सरकारकै मिति २०७३ फागुन २७ गतेको राजपत्रमा प्रकाशित सुचना अनुसार मेलौली नगरपालिकाको क्षेत्र विस्तार गरिएको हो । नेपालको संविधान २०७२ अनुसार सुदुरपश्चिम प्रदेश अन्तर्गत पर्ने यो नगर बैतडी जिल्लाका ४ वटा नगरपालिका मध्येको एक हो । बैतडी जिल्लाको दक्षिण पश्चिम भागमा पर्ने यस नगरपालिकाको केन्द्र मेलौली बजार जिल्ला सदमुकाम बैतडीबाट करिब ३५ किलोमिटरको दुरीमा पर्छ ।

नयाँ संरचना अनुसार यस नगरपालिकामा ९ वटा वडाहरु रहेका छन् । वि.स २०७८ को प्रारम्भिक जनगरणनाको प्रतिवेदन अनुसार यस नगरपालिकामा ४,६२६ घरधुरी संख्या रहेको छ भने कुल जनसंख्या २१,००० रहेको छ । ११९.४३ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफल ओगटेको यस मेलौली नगरपालिकाको पुर्वमा ८२.६३ पुर्वी देशान्तर देखि ८२.१९ डिग्री पश्चिम सम्म र उत्तरमा २८.०३ डिग्री अक्षांस देखि २७.८३ डिग्री दक्षिण सम्म चुरे पर्वतको वीचमा अवस्थित छ । यो क्षेत्र समुद्रि सत्तहदेखि सरदर १८०० मिटरको उचाईमा छ । यस नगरपालिकाको पुर्व र उत्तरमा पाटन नगरपालिका, पश्चिममा पचेश्वर र शिवनाथ गाउँपालिका तथा दक्षिणमा डडेलधुरा जिल्लाका अजयमेरु र भागेश्वर गाउँपालिका पर्दछन् ।

२.२ राजनीतिक अवस्थिती:

नेपाल सरकारको मिति २०७३ फाल्गुन २२ गतेको निर्णय अनुसार प्रारम्भमा साविकका मेलौली, महारुद्र, विशालपुर, दुर्गास्थान (१,२,३,८ र ९ वार्डहरु), सलेना, शिवनाथ(६,७ र ९ वार्डहरु), रोडीदेवल(४,५,६ र ७ वार्डहरु) गा.वि.स. हरु समावेश गरी मेलौली नगरपालिका घोषणा गरिएको हो । बैतडि जिल्लामा संघीय निर्वाचन क्षेत्र एक मात्र रहेकोले यो नगरपालिका पनि उक्त निर्वाचन क्षेत्र अन्तर्गत पर्दछ भने प्रदेश निर्वाचन क्षेत्र ख अन्तर्गत पर्दछ ।नगरपालिकाको वडागत जनसङ्ख्या र क्षेत्रफल विवरण तालिका नं. १ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १ वडागत क्षेत्रफल र समावेश साविक गाविसको विवरण

क्र.सं.	नयाँ वडा	समावेश साविक गाविसका वडा	क्षेत्रफल (वर्ग कि मि)
१	१	मेलौली (३ ४ ५ ६ ७ ८ र ९)	१३.६९
२	२	सलेना (१ २ ३ ४ र ५) र दुर्गास्थान (१ २ र ३)	१९.०६
३	३	सलेना (६ ७ ८ र ९) र दुर्गास्थान (८ र ९)	१३.२७
४	४	रोडीदेवल (४ ५ ६ र ७)	८.८४
५	५	महारुद्र (१ २ ३ ४ र ५)	४.२७
६	६	महारुद्र (५ ६ ७ ८ र ९)	१५.१३
७	७	शिवनाथ (६ ७ ८ र ९) र मेलौली (१ र २)	२४.९६
८	८	बिशालपुर (३ ४ ५ ६)	९.२८
९	९	बिशालपुर (१ २ ७ ८ र ९)	१०.९३

क्र.सं.	नयाँ वडा	समावेश साविक गाविसका वडा	क्षेत्रफल (वर्ग कि मि)
	जम्मा		११९.४३

श्रोत :संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय ,

२.३ धरातलीय अवस्थाः

मेलौली नगरपालिकाको अधिकांस भुभाग पहाडी रहेकोले यहाँको हावापानी चिसो रहेको छ । यहाँ अधिकतम तापक्रम ३६ डीग्री सेल्सीयस र न्युनतम तापक्रम औषत २ डीग्री सेल्सीयस हुन्छ ।वार्षिक औषत वर्षा ३०० मिमि हुने तथ्याङ्क छ । यस नगरपालिकाको हावापानी र वातावरण सुन्दर र रमणीय रहेको छ । सुर्नया नदी तथा स्याडी खोलामा साना नहर निर्माण गरी सिचाइ तथा लघु जलविधुत्त आयोजना संचालनमा रहेका छन । सुर्नया नदी किनारमा जमिन उर्वर रहेको छ । यहाँ धान मकै गहुँ कोदो जौ आदिको खेती प्रमुख रुपमा यस नगरपालिका क्षेत्र भित्र गरीन्छ । आलु प्याज गोलभेडा लसुन भन्टा रायो सिमि वोडी बन्दा काउली भिण्डी आदि मुख्य तरकारी बालीको खेती यो क्षेत्रमा गरीन्छ । यस नगरपालिका क्षेत्रका सवै ९ वटै वडामा गरि करिव ६१ वटा प्रमुख मानव वस्तीहरु रहेका छन् । वरिपरिका केही वस्तीहरु वाहेक अन्य वस्तीहरु ग्रामिण ईलाकामा रहेका छन् । पहाडी क्षेत्र देखि तराई भावर सम्म छरिएर रहेका यी वस्तीहरुको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ । लामालेक, सलेना, काँडा स्थानीय बजार क्षेत्र रहेका छन्।

२.४ प्राकृतिक तथा ऐतिहासिक स्थलहरुको विवरणः

मेलौली नगरपालिका भित्र रहेका प्राकृतिक तथा ऐतिहासिक स्थलहरुको विवरण तपशील अनुसार रहेका छनः

तालिका नं. २ प्राकृतिक तथा ऐतिहासिक स्थलहरु

क्र.स.	प्राकृतिक तथा ऐतिहासिक स्थलहरुको नाम	स्थान
१	ग्वाल्लेक क्षेत्र	मे.न.पा. ३ ४ र ५
२	सुर्नया नदी	मे.न.पा. १ २ ८ र ९
३	सिमाको पड (काठो)	मे.न.पा. ३ ४ र ५
४	आगर कोट	मे.न.पा. १
५	सलेना कोट	मे.न.पा. २
६	खापर गुफा	मे.न.पा. २
७	सातथुमको ओढार	मे.न.पा. ३ ठुलाखोला
८	कत्युरो बसेको स्थान	मे.न.पा. ५ सिरोड
९	पत्थरखानी	मलेना, लिखोडा, असुर, चमसाल, चन्नरखोला
१०	फलाम खानी	मे.न.पा. ५ खलिगाड
११	ओखल कोट	मे.न.पा. ९
१२	द्वारीका देवी मिन बहादुर स्मारक	मे.न.पा. १

१३	धाउखानी	बागोट, सेली, सेरा, तोल्या
१४	खरी खानी	तिताबै, मेलौली तल्लागाउँ पेल्या
१५	किट, कमेरो खानी	कुजागाड, तिताबै, पेल्या, तोल्या, शितलपुर
१६	मेलौली देव गुफा	मेलौली १
१७	अगपडे ढुङ्गा	तिताबै, कोटीगाउँ, शेरा
१८	रातोमाटो खानी	देउब्यानी, कुन्थला, जोगमानी थला, सलेना
१९	दवानीको ढुङ्गा खानी	मे.न.पा. ७
२०	चुनखानी	मे.न.पा. ५
२१	कत्युरोको धारो	मे.न.पा. ५ खलिगाड र मे.न.पा. ६ पोखरी समैला
२२	जर्कोट	मे.न.पा. १
२३	शिव गुफा	मे.न.पा. ९

२.५ सांस्कृतिक उत्कृष्टताः

२.५.१ स्थानीय चाडपर्व,जात्रा तथा मेलाहरुको विवरणः

यस मेलौली नगरपालिकालाई धार्मिक तथा सामाजिक विविधताले भरिपूर्ण गाउँपालिकाका रुपमा पनि चिन्न सकिन्छ । यहाँ विभिन्न जातजाती, धार्मिक आस्था, भेषभुषा तथा भाषाका मानिसहरू बसोबास गर्दछन् । यहाँ अधिकांश हिन्दू धर्म मान्ने मानिसहरूको बसोवास रहेका पाईन्छ भने बौद्ध, इस्लाम र इसाई धर्म मान्ने मानिसहरूको वसोवास पनि रहेको पाईन्छ । सबै जातजाती र सम्प्रदायका आ–आफ्नै खाले धर्म संस्कृति र चालचलनहरू रहेको पाईन्छन्। जसमा बडादशैं, तिहार, रामनवमी, महाशिवरात्री, हरितालिका तिज, श्रीकृष्ण जन्माष्टमी, गौरापर्व पहाडी समुदाय तथा हिन्दु धर्मालम्बीको मुख्य पर्व हुन्। त्यसैगरी, क्रिस्मस ईसाई धर्मालम्बीहरुका लागी महान् पर्वका रुपमा रहदै आएको छ । विभिन्न धर्मालम्बीहरुका आ-आफ्नै चाडपर्व भएतापनि वदि्लदो समाजको स्वरुपका कारण सबै धर्मालम्बीहरुले सबैका चाडपर्वहरुमा उत्सव मनाउदै आएको पनि पाईन्छ । त्यसैले परापूर्वकाल देखि नै चल्दै आएका यी र यस्ता सांस्कृतिक धरोहरहरुले समाजमा एकता र सौहार्दताको वातावरण सिर्जना गरेको पाईन्छ । त्यसकारण यी सांस्कृतिक उत्कृतष्टताहरुको जगेर्ना गर्नु जरुरी देखिन्छ । यस नगरपालिकामा मनाईने स्थानीय चाडपर्व, जात्रा तथा मेला सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ३ नगरक्षेत्र भित्र मनाइने पर्व तथा मेलाहरु

क्र.स.	मनाइने चाडपर्व जात्रा तथा मेला	स्थान
१.	मेलौली जाँत (देही जाँत)	मे.न.पा. १
२.	दुत्या	पचकोरा, सलेना, कपर्त, सेरा
३.	शिवरात्री मेला	दुर्गास्थान, काडाँ, जर्कु, झुर्काली
४.	सिमकी गङ्नान	मे.न.पा. ८

५.	असमी जात	मे.न.पा. २, दुर्गास्थान
६.	फागु	मे.न.पा. ४ तिताबै
७.	धुनी	खलिगाड, सिराड, झुर्काली, बसाडी, सेरा, लोर्खा
८.	समैजी जाँत	मे.न.पा. २
९.	गौरा	मे.न.पा. भरी
१०.	नयाँ वर्ष (विषुपति)	मे.न.पा. भरी
११.	होली	मे.न.पा. भरी
१२.	नवरात्री	मे.न.पा. भरी
१३.	ओल्के सक्रान्ती	मे.न.पा. भरी
१४.	मकर सक्रान्ती	मे.न.पा. भरी
१५.	दशै	मे.न.पा. भरी
१६.	चैते दशै	मे.न.पा. भरी
१७.	दिपावली	मे.न.पा. भरी
१८.	बुड्डुनी सक्रान्ती	मे.न.पा. भरी
१९.	श्रीपञ्चमी	मे.न.पा. भरी
२०.	जनैपुर्णी	मे.न.पा. भरी
२१.	शिवरात्री पर्व	मे.न.पा. भरी
२२.	रामनवमी	मे.न.पा. भरी
२३.	सोह्र श्राद्ध	मे.न.पा. भरी
२४.	कृष्ण जन्माष्टमी	मे.न.पा. भरी
२५.	हरीतालिका तीज (त्रित्या)	मे.न.पा. भरी
२६.	ऋषि पञ्चमी	मे.न.पा. भरी
२७.	उदयदेव जाँत	मे.न.पा. भरी
२८.	अन्य जाँत, मेला, पर्वहरु	मे.न.पा. भरी
२९.	जितु जाँत	मे.न.पा. २ सलेना
३०.	गंगेश्वर जाँत	मे.न.पा. ८

२.५.२ पर्यटकीय तथा धार्मिक स्थलहरुको विवरणः

नेपाल सामाजिक, सांस्कृति, भौगोलिक र वन वनस्पतीमा विविधतापूर्ण राष्ट्र भएका कारण विश्वमा नै एउटा पर्यटकीय गन्तब्य स्थलकोरुपमा परिचित छ । ८००० मि. भन्दा अग्ला हिमालका चोटी देखि समुद्री सतह देखि ७२ मिटर सम्मको समथर भूमि पनि यहाँ नै रहेको छ । त्यसैले प्राकृतिक सौन्दर्यताका साथै सामाजिक साँस्कृतिक रुपमा पनि धनि यस राष्ट्रमा पर्यटनका अनेक सम्भाव्यताहरु रहेका छन् । साथै पर्यटन नीति २०६५ ले मुलभूतरुपमा पर्यटन मार्फत स्वरोजगार श्रृजना, गरिब निवारण, मूर्त तथा अमूर्त सम्पदाको खोज अनुसन्धान, हवाई तथा स्थलमार्गको थप विकास र विस्तार गर्ने र पर्यटन पुर्वाधारलाई दिगो विकासको अवधारणा अनुरुप अगाडि बढाउने उद्देश्य लिएको छ। यी उद्देश्य पूरा गर्नका लागी स्थानीय

सरकारको पनि अहम भूमिका देखिन्छ ।मेलौली नगरपालिकासँग पनि अनेकन धार्मिक,पर्यावरणीय पर्यटन स्थलहरु रहेका छन् ।यहाँका प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक धार्मिक पर्यटकीय स्थलहरुले आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटकहरुलाई आकर्षण गर्न सक्दछ ।तर यसका लागी नगरपालिकासँग उचित पर्यटन प्रवद्र्धन रणनीति हुन जरुरी छ।जसले नीजि लगानीकर्ताहरुलाई पनि साझेदार बनाउन सकोस् ।यस नगरपालिकामा रहेका प्रमुख धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थलहरुको विवरण निम्नानुसार रहेका छन्।

तालिका नं.४ मेलौली नगरपालिका भित्र रहेका धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरु

क.स.	धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको नाम	वडा नम्बर
१	मलौली भगवती मन्दिर	मे.न.पा. १
२	गैशेर मन्दिर/गंगेश्वर	मे.न.पा. १
३	बामन मन्दिर	मे.न.पा. १
४	बामनी मन्दिर, मालिकापुजन	मे.न.पा. १
५	सिद्व मन्दिर	मे.न.पा. १
६	बेताल मन्दिर	मे.न.पा. १
७	कैलपाल मन्दिर	मे.न.पा. १
८	भुतलाछुप मन्दिर	मे.न.पा. १
९	लाटा मन्दिर	मे.न.पा. १
१०	रतनतुरी मन्दिर	मे.न.पा. १
११	शिव मन्दिर	मे.न.पा. १
१२	गोपी जोशी मन्दिर	मे.न.पा. १
१३	उदयदेव मन्दिर	मे.न.पा. २
१४	असमी केदार	मे.न.पा. २
१५	केदार मन्दिर	मे.न.पा. २
१६	कैलपाल मन्दिर	मे.न.पा. २
१७	भुमिराज मन्दिर	मे.न.पा. २
१८	समैजी सदाफल मन्दिर	मे.न.पा. २
१९	महारुद्र मन्दिर	मे.न.पा. २
२०	दुर्गा बेताल (पोटलासैनी)	मे.न.पा. २
२१	बेताल	मे.न.पा. २
२२	भैरव मन्दिर	मे.न.पा. २
२३	गोपी जोशी मन्दिर	मे.न.पा. २
२४	पितरमाण्डौं	मे.न.पा. २
२५	शिवकुटी	मे.न.पा. २
२६	शैंपाल	मे.न.पा. २
२७	लाटा	मे.न.पा. २

२८	धर्याल केदार	मे.न.पा. ३
२९	बह्म बेताल	मे.न.पा. ३
३०	उदयदेव	मे.न.पा. ३
३१	दोगडा	मे.न.पा. ३
३२	गाडदेउ	मे.न.पा. ३
३३	शिवालय	मे.न.पा. ३
३४	ग्वालेक केदार धुरा	मे.न.पा. ३
३५	केदार	मे.न.पा. ३
३६	कर्के	मे.न.पा. ३
३७	भुतलाछापु	मे.न.पा. ३
३८	गाडदेउ	मे.न.पा. ४
३९	उदयदेउ	मे.न.पा. ४
४०	ग्वालेक केदार	मे.न.पा. ४
४१	गणमेश्वर	मे.न.पा. ४
४२	महारुद्र	मे.न.पा. ५
४३	कनल्या केदार	मे.न.पा. ५
४४	दुर्गा भवानी	मे.न.पा. ५
४५	बेताल	मे.न.पा. ५
४६	भुतलाछापु	मे.न.पा. ५
४७	सिद्ब, लाटोकटारी, सिङडो, नागार्जुन, कलापाठ	मे.न.पा. ५
४८	उदयदेउ	मे.न.पा. ५
४९	शिवकुटी	मे.न.पा. ५
५०	मस्ठो, लाटोकटरी, भुतलाछापु	मे.न.पा. ६
५१	पितर, /रतनतुरी	मे.न.पा. ६
५२	भगवती भण्डार	मे.न.पा. ६
५३	मणिलेक	मे.न.पा. ७
५४	शिव	मे.न.पा. ७
५५	उदयदेव	मे.न.पा. ७
५६	पितर	मे.न.पा. ७
५७	मष्ठा	मे.न.पा. ७
५८	भगवती	मे.न.पा. ७
५९	गौडीवाग	मे.न.पा. ७
६०	छडी	मे.न.पा. ७
६१	शिवाकुटी	मे.न.पा. ७
६२	गंगेश्वर	मे.न.पा. ८
६३	निलपाल	मे.न.पा. ८

६४	बेताल	मे.न.पा. ८
६५	मौरे	मे.न.पा. ८
६६	भगवती	मे.न.पा. ८
६७	रतन्तुरी	मे.न.पा. ८
६८	गंगेश्वर शिव दोगडा धाम	मे.न.पा. ८
६९	शिव केदार	मे.न.पा. ९
७०	शिव	मे.न.पा. ९
७१	कोल्तडा/रुद्रेश्वर	मे.न.पा. ९
७२	मंगलेश्वर धाम	मे.न.पा. ९
७३	पितरब्रह्मा	मे.न.पा. ९
७४	उदयदेव	मे.न.पा. ९

२.५.३ होटल, रिसोर्ट, रेष्टुरेन्ट र होमस्टे सम्बन्धिः

स्थानीय स्तरको उत्पादनलाई प्रबर्दन गर्दै नागरिकहरुलाई रोजगार बनाउन होटल, रिसोर्ट, रेष्टुरण्टहरुको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । यसले नगरपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्नपनि मद्दत पुर्याउँछ । यो नगरपालिका जिल्लाको तल्लो क्षेत्र पाटन पञ्चेश्वर राजमार्गमा रहेकोले आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटनको सम्भाव्यता बोकेको छ। स्थानीय व्यवसायीहरुलाई होटल, रिसोर्ट र होमस्टे संचालनको आचारसहिंता अनुसार संचालनका लागी प्रोत्साहन गरेमा पर्यटन तथा आर्थिक विकासमा टेवा पुग्ने देखिन्छ ।मेलौली नगरपालिका भित्र त्यति धेरै होटल तथा रेष्टुरेन्टहरु नभए पनि काडाँ बजार सलेना बजार मर्छले लगायतका बजार क्षेत्रमा केहि केहि होटल तथा रेष्टुरेन्टहरु रहेका छन ।

२.६ खेलकुद तथा मनोरन्जनः

खेलकुदले एउटा व्यक्तिको सर्वाङगीण व्यक्तित्व विकासमा मद्दत पुर्याउनुका साथसाथै राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय सम्वन्धलाई वलियो बनाउँछ र सामाजिक सौहार्दतालाई वढाउँछ । त्यसैले नेपालको संविधान, २०७२ को धारा ५१ बमोजिमका राज्यका नीति (ज) सामाजिक न्याय र समावेशीकिरण सम्वन्धि नीति अन्तर्गत १३ नं.वूँदामा स्वास्थ्य, सक्षम र अनुशासित नागरिक तयार गर्न खेलकुद तथा खेलाडीमा योजनाबद्ध लगानी गर्ने नीति र अन्तराष्ट्रिय क्षेत्रमा राष्ट्रिय सम्मान अभिवृद्धि गर्ने माध्यमको रुपमा विकास गर्ने नीति रहेको छ । त्यसैले उक्त नीतिको परिपालन गर्नु सबै तहका सरकारको दायित्व भएका कारण मेलौली नगरपालिकाले पनि संविधानको अनुसूची ९ मा रहेको साझा अधिकारका क्षेत्रको प्रयोग गर्दै खेलकुदको संरचनाका पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन तथा विकास गर्नका लागी नीति तथा कार्यक्रमहरु बनाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

नगरपालिकाको वस्तुस्थिती विवरण संकलनका क्रममा जम्मा एउटा खेल मैदान देखिएको छ जसको क्षेत्रफल करीब ७ रोपनी जति रहेको छ। जुन खेलमैदानलाई स्तोन्नति गर्नुपर्ने देखिन्छ ।त्यसको उचित व्यवस्थापन गर्नका लागी संस्थागत संरचनाको आवश्यकता पनिदे खिन्छ। साथै राज्यको समावेशी विकासको

नीति अनुसार खेलमैदानहरुमा पनि सबै अवस्थाका (वालवालिका, युवा अपांगहरु) व्यक्तिहरुले खेल्न सक्ने गरी खेलमैदानको विकासगर्नुपर्ने देखिन्छ। अहिलेको प्रविधिले र वढ्दो शहरीकरणले गर्दा वालवालिका तथा युवा जमातहरुमा सामाजिकीकरणको अवस्था एकदमै कमजोर देखिँदै आएको पाईन्छ अथवा मानिसलाई एक्ल्याएको छ जसले गर्दा विभिन्न विकृतिहरुको शिकार हुनुपर्ने जोखिमहरु वढ्दै गईरहेको छ। त्यसकारण खेलकुद मात्रै एउटा यस्तो क्षेत्र हो जसले व्यक्तिको सामाजिक, शारिरीक र मानसिक विकासमा मद्दत पुर्याउदै अनुशासित बनाउँछ । खेलकुदको क्षेत्र र मनोरञ्जनको क्षेत्रको विकास गरिएमा युवाहरु विभिन्न क्लवद्धारा संगठित हुने मौका पाउँछन्।

त्यसका लागी नगरपालिकाले खेलकुदका लागी पूर्वाधार विकास, खेलकुद प्रतियोगिताको विद्यालयस्तरीय, पालिकास्तरीय, अन्तरपालिका स्तरीय, आयोजना र सहभागिता गर्नुपर्ने देखिन्छ । खेलकुदको विकासका लागी नगरपालिका एक्लैले मात्र नगरी नीजि संघ संस्थाहरुलाई पनि साझेदारीताको लागी आब्हान गर्नपर्ने देखिन्छ । साथै नगरपालिका भित्र रहेका युवा खेलाडीहरु र खेल प्रशिक्षहरुको खोजि गरी अभिलेखिकरण गर्ने, सम्मान गर्ने र युवा वालवालिकाको कस्ता खेलमा वढी चासो रहेको छ, कुन कुरालाई प्रवद्र्धन गर्नुपर्दछ त्यसको खोजी गरी योजना बनाउनु पर्ने देखिन्छ । साथै मनोरञ्जनका क्षेत्रको विकासका लागी स्थानीय थारु सांस्कृतिक कार्यक्रमलाई प्रवर्धन गर्न सकिन्छ । वडास्तरमा होमस्टेहरुको व्यवस्था गरी स्थानीय खानपान, मनोरञ्जन गराउन सकिन्छ र वाल उद्यानहरुको व्यवस्था पनि गर्नुपर्ने देखिन्छ । नगरपालिकाको वार्षिक तथा आवधिक योजना बनाउँदा प्रायजसो युवा लक्षित कार्यक्रम गरेको पाईदैन । त्यसकारण युवाहरुमा निरासापन पनि देखिन्छ । त्यसैले नगरपालिकाले आफ्नो अल्पकालिन तथा दीर्घकालिन योजनामा युवा लक्षित कार्यक्रमहरु खेलकुद तथा मनोरञ्जनलाई प्रवद्र्धन गर्ने खालका कार्यक्रम वनाउनुपर्ने टड्कारो आवश्यकता देखिन्छ ।

२.७ सार्वजनिक भवन, पाटी पौवा र चौताराः

सार्वजनिक तथा सामुदायिक कामकाज तथा विकासका गतिविधिहरु संचालन गर्नका लागी सार्वजनिक स्थानमा सबैको सहज पहुँच र सुविधा होस भन्ने उद्देश्यले सार्वजनिक भवन र विश्राम, कचहरी गर्नका लागी परापूर्वकाल देखि नै सार्वजनिक पाटीपौवा र चौताराहरु बनाउने गरेको पाईन्छ । खासगरी यातायातको सुविधा नभएको अवस्थामा पैदल यात्रुहरुको थकान मेटाउनका लागी विश्राम गर्न सार्वजनिक स्थलहरुमा पाटी पौवा, चौताराहरु बनाउने चलन रहेको थियो । कसैको व्यक्तिगत हक वा स्वामित्वमा नभएको यी स्थलहरु सबैले सार्वजनिक सम्पत्तिका रुपमा प्रयोग गर्दै आईरहेको अहिले पनि पाईन्छ । प्रायजसो स्थानीय वासीहरुले यी सम्पत्तिहरुलाई सामाजिक विकासका लागी वहस, छलफल गर्न, विश्राम गर्न अहिले पनि प्रयोग गर्ने गरेको पाईन्छ । तर पूर्वाधार विकासका क्रममा यी पूरातात्विक सम्पत्तिहरु लोपहुने खतरामा भने रहेकाछन्। जसको संरक्षण, संवद्र्धन गर्नका लागी स्थानीय वासीहरुलाई जिम्मेवार बनाउनु र भत्केका संरचनाको पुनसंरचना गर्नुपनि नगरपालिकाको दायित्व भित्र पर्दछ ।

२.८ विकासका सम्भावनाहरू:

आफ्नो क्षेत्रभित्र रहेका आर्थिक, प्राकृतिक तथा मानवीय स्रोत तथा साधनको परिचालन गरी समृद्धिको मार्गमा अगाडि बढ्ने महत्वपूर्ण अवसर नगरपालिकालाई प्राप्त भएको छ । यस नगरपालिकाका विकास र समृद्धिका मुख्य अवसरहरूलाई निम्न रुपमा उल्लेख गर्न सकिन्छः

१. संवैधानिक रुपमा विभिन्न राजनैतिक, आर्थिक तथा प्रशासनिक अधिकारहरूको उपयोग गर्न सक्ने स्थिति रहेको छ ।
२. नगरपालिकाको हावापानी तथा स्थान विशेष कृषियोग्य भूमिको उपलब्धताका कारण यस नगरपालिकालाई पहिचान दिने गरी कृषि उत्पादन गर्न सक्ने नगरपालिकाका रूपमा विकास गर्न सकिनेछ ।
३. एक दर्जन बढी रमणीय, भौगोलिक, सांस्कृतिक तथा धार्मिक पर्यटकीय महत्त्व बोकेका स्थानहरू भएकाले यसको विशेष महत्त्व र पर्यटन विकासको प्रचुर सम्भावना रहन गएको छ ।
४. कृषिजन्य उत्पादित वस्तुकोलागि आवश्यक बजारको समस्या नरहेको, यस नगरपालिकामा उत्पादन हुने जैविक कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनले राम्रो बजार पाउने प्रशस्त सम्भावना रहेको छ ।
५. प्राकृतिक तथा अन्य आर्थिक स्रोतहरूको परिचालनबाट स्थानीयबासीको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन सकिने अवस्था रहेको छ ।
६. अमिलो प्रजातीका फलफुल, आलु, टमाटर, अदुवा, टिमुर लगायत विभिन्न मौसमी तथा बेमौसमी फलफुल एवं तरकारीहरू, मौरीपालन जस्ता कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनकालागि यस नगरपालिकाले आफ्नो पहिचान स्थापित गर्न सक्ने र यस क्षेत्रको आधुनिकीकरण गर्न सकेको अवस्थामा यसको उत्पादकत्वमा वृद्धि आई थप आर्थिक उपलब्धि हासिल गर्न सकिनेछ ।
७. नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा सडक सञ्जाल, सञ्चार तथा विद्युतीकरण जस्ता विकासका आधारभूत पूर्वाधारहरूको सुविधा पुऱ्याउन सकिने अवस्था रहेको छ ।
८. वनजङ्गल, विभिन्न जडिबुटी, जलस्रोत, ढुङ्गाखानी जस्ता प्राकृतिक स्रोतको लाभ लिन सकिने अवस्था रहेको छ ।
९. पशुपालन व्यवसायको माध्यमबाट दुग्धजन्य पदार्थको उत्पादनमा वृद्धि गर्न सकिने अवस्था रहेको छ ।
१०. नगरपालिकामा रहेको वन जङ्गललाई संरक्षण गरी त्यसबाट प्राप्त गर्न सकिने लाभ जस्तैः प्राङ्गारिक मल, जडिबुटी उत्पादन जस्ता क्रियाकलापका माध्यमबाट आर्थिक उपार्जन गर्न सकिने देखिन्छ ।
११. आवधिक योजनाको निर्माण प्रक्रियासँगै जनमानसमा देखिएको उत्साह र विकास तथा समृद्धिप्रतिको चाहनालाई संस्थागत गर्न सकिने अवसर रहेको छ ।

२.९ नगरपालिकाका चुनौतीहरुः

मेलौली नगरपालिकामा सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक तथा पर्यटकीय विकासका सम्भावनाको सँगसँगै चुनौती पनि प्रशस्त रहेका छन् । यस क्षेत्रको समग्र विकासको प्रमुख चुनौती भनेको नै आर्थिक स्रोतको व्यवस्था गरी दीर्घकालीन र दिगो किसिमको भौतिक पूर्वाधारको निर्माण र विस्तार गर्नु रहेको छ ।

१. राजस्व सङ्कलन र आर्थिक स्रोत परिचालनका सम्बन्धमा अधिकारहरूको व्यवस्था अनुसारको आर्थिक, प्रशासनिक संरचनाको अभाव तथा कमजोर मानव संशाधन विकासका कारण अपेक्षित रुपमा आन्तरिक राजस्व सङ्कलन नहुनु ।
२. धेरैजसो भू-भागमा वन क्षेत्र, चरनपाखा, खोला, बगर, भीर पाखा र भिरालो जमिन भएकोले कृषिको आधुनीकिकरण गरी व्यावसायिक कृषिलाई अघि बढाउनु ।
३. विनियोजित बजेट धेरैजसो भौतिक पूर्वाधारमा मात्र केन्द्रित हुने गरेकोमा मानव संसाधन विकासमा कम बजेट छुट्याउने परम्परालाई परिवर्तन गर्नु ।
४. नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा मोटरबाटो पुऱ्याउनु ।
५. नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा प्राकृतिक स्रोत तथा साधन र आर्थिक स्रोतहरू समान रुपमा नरहेका कारण सबै वडाहरूका आर्थिक तथा प्राकृतिक स्रोतहरूबाट प्राप्त हुने राजस्वलाई समान वितरण गर्दै सबैलाई विकासका समान अवसर प्रदान गर्नु ।
६. पर्यटकीय विकासको उच्च सम्भावना बोकेका हिमाल, पदयात्रा, उच्च पहाडी फाँटहरू र झरना लगायतका क्षेत्रमा पर्यटन विकासका पूर्वाधारहरूको विस्तार गर्नु ।
७. नगरपालिकाका विभिन्न वडाहरूमा विभिन्न प्रकारका नयाँ नयाँ फलफूल तथा जडिबुटीहरूको व्यावसायिक रुपमा खेती शुरु गरे तापनि यिनीहरूका लागि बजार व्यवस्थापन गरी कृषकहरूलाई यसतर्फ दीर्घकालीन रुपमा आकर्षित गराउनु ।
८. नगरपालिकामा रहेका सामुदायिक वन क्षेत्रमा वर्षेनी लाग्ने डढेलोका कारण ठूलो वन क्षेत्र, चरिचरन क्षेत्र, महत्वपूर्ण जडिबुटी, वन्यजन्तु लोपोन्मुख हुने अवस्थाको अन्त्य गर्नु ।
९. स्थानीय स्रोत, साधन, जडिबुटी आदिको उचित प्रयोग व्यवस्थापन र संरक्षण गर्नु ।
१०. ऐतिहासिक तथा धार्मिक सम्पदास्थलहरूको संरक्षण र संवर्द्धन गर्नु ।
११. सामुदायिक विद्यालय प्रतिको भरोसा एवम् विश्वासलाई कायम राख्नु ।
१२. सबै नगरबासीलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको सुनिश्चितता गर्नु ।
१३. उपलब्ध पानीका स्रोतहरूको व्यवस्थापन गरी कृषियोग्य जमीनमा बाह्रै महिना सिँचाइको सुनिश्चितता गर्नु ।
१४. घट्दो जन्म दर तथा बढ्दो बसाँइसराइलाई नियन्त्रण गरी नगरपालिकाको जनसङ्ख्या वृद्धि दरलाई यथावत राख्नु।

परिच्छेद — तीन जनसंख्याको विवरण

३.१ जनसंख्या वितरणको अवस्थाः

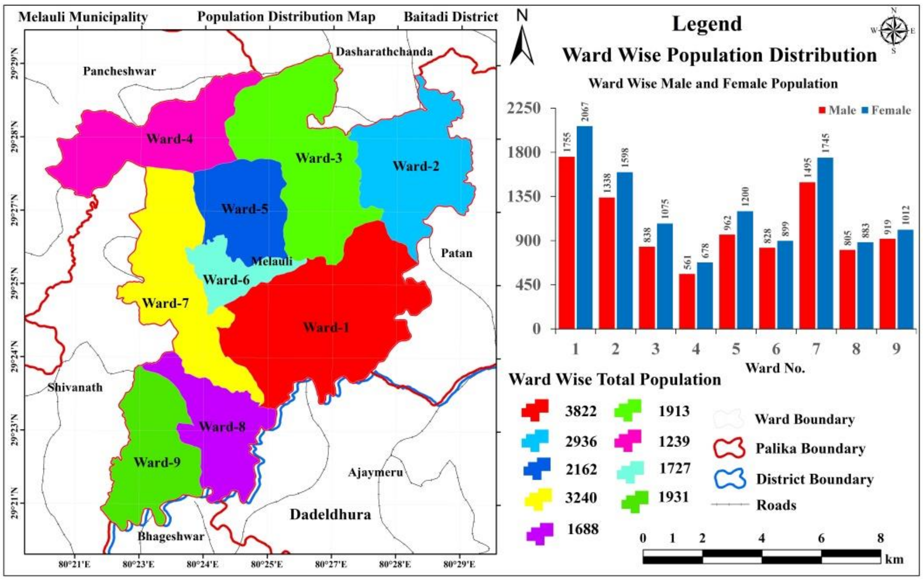

राष्ट्रिय जनगरणना २०७८ अनुसार मेलौली नगरपालिकाको कुल जनसंख्या २०६५८ जना रहेको छ, जस मध्ये महिलाको जनसंख्या १११५७ जना र पुरुषको जनसंख्या ९५०१ जना रहेको छ ।मेलौली नगरपालिकामा जम्मा घरधुरी संख्या ४५३६ वटा रहेको पाइन्छ ।जनसंख्याको वडागत विस्तृत विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरीएको छ ।

तालिका नं. ५ नगरपालिकाको जनसंख्या र घरधुरी संख्याको विवरण

वडा नं	घरधुरी संख्या	पुरुष	महिला	जम्मा
१	७९१	१७५५	२०६७	३८२२
२	६४०	१३३८	१५९८	२९३६
३	५०१	८३८	१०७५	१९१३
४	३४३	५६१	६७८	१२३९
५	४६२	९६२	१२००	२१६२

६	३७७	८२८	८९९	१७२७
७	६९९	१४९५	१७४५	३२४०
८	३२३	८०५	८८३	१६८८
९	४००	९१९	१०१२	१९३१
जम्मा	४५३६	९५०१	१११५७	२०६५८

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

माथिको तालिकालाई हेर्दा जनसंख्याको आधारमा सबैभन्दा ठुलो वडा वडा नम्बर १ रहेको छ जहाँको जनसंख्या ३८२२ छ भने सबै भन्दा सानो वडा वडा नम्बर ८ रहेको छ जहाँको जनसंख्या १६८८ छ।

३.२ उमेर तथा लिङ्गका आधारमा जनसंख्याः

मेलौली नगरपालिकाको उमेर तथा लिङ्गका आधारमा राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार जनसंख्या तलको तालिकामा उल्लेख गरीएको छ ।

तालिका नं.६ उमेर तथा लिङ्गका आधारमा जनसंख्याको विवरण

उमेर	पुरुष	महिला
९५+	१	१५
९०-९४	६	१७
८५-८९	२८	३३
८०-८४	५८	८५
७५-७९	१११	१९२
७०-७४	१८०	२८३
६५-६९	२६२	२८६
६०-६४	३४९	३६२
५५-५९	३८४	३९७
५०-५४	४२८	५२८
४५-४९	४३९	५३८
४०-४४	४८२	६५०
३५-३९	४५३	६३६
३०-३४	५१४	६९१
२५-२९	६००	८०१
२०-२४	६८२	११३४
१५-१९	११७७	१२९८
१०-१४	१३१८	१३२३
०५-०९	१०४०	९६१
००-०४	९८९	९२७
जम्मा	९५०१	१११५७

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

माथीको तालिकाबाट के स्पष्ट हुन्छ भने मेलौली नगरपालिकामा सबै भन्दा कम जनसंख्या ९५ वा ९५ वर्ष भन्दा माथिको उमेर समुहको रहेको छ जस अनुसार पुरुष १ जना र महिला १५ जना रहेका छन ।त्यस्तै सबै भन्दा बढी जनसंख्या पुरुषमा १५-१९ उमेर समुहको रहेको छ भने महिलामा १०-१४ उमेर समुहको रहेको पाइन्छ ।

३.३ भाषाका आधारमा जनसंख्याको विवरणः

मेलौली नगरपालिकाको प्राय पुरै जनसंख्या बैतडेली भाषा बोल्छन, अर्को अर्थमा भन्नु पर्दा नगरपालिकाको कुल जनसंख्या नै बैतडेली भाषा बोल्ने हुनाले भाषाका आधारमा यहाँको जनसंख्या २०६५८ रहेको छ ।

३.४ विवाहका आधारमा जनसंख्याको विवरणः

मेलौली नगरपालिका भित्र बसोबास गर्ने जनसंख्यालाई विवाहित/अविवाहित, विधवा/विदुर, सम्बन्ध विच्छेद आदिका आधारमा जनसंख्याको विवरण निम्मनानुसार उल्लेख गरीएको छ ।

तालिका नं.७ विवाहका आधारमा जनसंख्याको विवरण

विवरण	जम्मा प्रतिशतमा	पुरुष प्रतिशतमा	महिला प्रतिशतमा
Never married	३५.५	४१.१	३०.९
Married	५७.३	५६.३	५८.२
Widow/ widower	६.९	२.४	१०.६
Divorced	०.०३	०.०५	०.०१
Separated	०.३	०.२	०.३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

३.५ जातिगत आधारमा जनसंख्याको विवरणः

मेलौली नगरपालिकामा बसोबास गर्ने विभिन्न जातजातीको जनसंख्याको विवरणलाइ तलको तालिकामा प्रस्तुत गरीएको छ ।

तालिका नं.८ जातिगत आधारमा जनसंख्याको विवरण

जातजाती	जम्मा	पुरुष	महिला
क्षेत्री	६६६७	३०७०	३५९७
पहाडी ब्राह्मण	४४८०	२११२	२३६८
विश्वकर्मा	४६९१	२१५०	२५४१
परीयार	७७०	३६०	४१०
ठकुरी	३७१८	१६४३	२०७५
मिजार	२८८	१४२	१४६
सन्याशी/दशनामी	२७	११	१६
अन्य	१७	१३	४

जम्मा	२०६५८	९५०१	१११५७

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

३.६ लिङ्गका आधारमा परीवारमुलीको विवरणः

तालिका नं.९ लिङ्गका आधारमा परिवारमुलीको विवरण

उमेर समुह	पुरुष	महिला	जम्मा
> ७०	२४१	१२६	३६७
६०–६९	५२२	१५९	६८१
५०–५९	७१३	१७०	८८३
४०–४९	७८२	२८२	१०६४
३०–३९	६०२	३३२	९३४
२०–२९	२८८	२६१	५४९
१५–१९	२२	२५	४७
< १४	९	२	११
जम्मा	३१७९	१३५७	४५३६

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

३.७ पेशागत आधारमा जनसंख्याको विवरणः

उमेर तथा लिङ्गका आधारमा मेलौली नगरपालिकाको पेशागत अनुसारको जनसंख्यालाई तपशीलको तालिकामा प्रस्तुत गरीएको छ ।

तालिका नं. १० पेशागत आधारमा जनसंख्याको विवरण

Sex and occupation	All ages	Age group											
		10-14 years	15 - 19 years	20-24 years	25 - 29 years	30-34 years	35-39 years	40-44 years	45-49 years	50-54 years	55-59 years	60-64 years	65 years & above
Male													
Total	**5588**	**575**	**643**	**536**	**554**	**497**	**435**	**467**	**425**	**408**	**357**	**302**	**389**
Armed forces	10	0	0	0	4	3	1	1	1	0	0	0	0
Managers	145	0	4	8	14	20	20	19	21	14	10	6	9
Professionals	272	0	1	16	31	49	51	38	26	34	18	6	2
Technicians and associate professional	38	0	1	3	10	6	6	3	5	1	2	0	1
Office assistance	21	0	1	4	2	6	2	1	2	1	0	0	2

	Service & sale workers	214	0	10	30	26	28	25	21	18	15	11	11	19
	Skilled agri.,forestry & fishery workers	3715	388	445	360	355	281	262	296	271	283	267	228	279
	Craft and related trades workers	297	6	20	16	28	36	26	40	33	34	25	20	13
	Plant & machine operators & assemblers	60	0	4	14	15	12	4	5	5	0	1	0	0
	Elementary workers	813	180	157	85	67	56	38	43	43	26	23	31	64
	Occupation not stated	3	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Female													
	Total	**6860**	**561**	**739**	**949**	**750**	**664**	**609**	**627**	**511**	**471**	**343**	**271**	**365**
	Armed forces	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Managers	51	0	3	8	12	13	4	4	2	1	2	1	1
	Professionals	113	0	0	8	25	35	25	20	0	0	0	0	0
	Technicians and associate professional	32	0	2	7	7	9	3	2	0	1	1	0	0
	Office assistance	11	0	0	3	1	3	2	1	1	0	0	0	0
	Service & sale workers	60	0	5	13	18	2	9	6	2	3	2	0	0
	Skilled agri.,forestry & fishery workers	5800	382	570	823	634	565	547	567	481	439	310	235	247
	Craft and related trades workers	109	2	14	22	15	11	7	8	9	9	4	3	5
	Plant & machine operators & assemblers	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
	Elementary workers	680	176	145	63	38	25	12	19	16	18	24	32	112
	Occupation not stated	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

मुख्य मुख्य पेशाको आधारमा यस नगरपालिका भित्र रहेको जनसंख्यालाई प्रतिशतको आधारमा तलको तालिकामा उल्लेख गरीएको छः

तालिका नं. ११ पेशागत आधारमा जनसंख्या प्रतिशत

क.स	पेशा	महिला	पुरुष
१	कृषि	८९.०	८५.४
२	सरकारी नौकरी	०.७	४.६

३	व्यापार	०.१	०.६
४	घरायसी काम	७.७	०.४
५	अन्य	२.३	५.५

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

३.८ अपाङ्गतका आधारमा जनसंख्याको विवरणः

नगरपालिकाभित्र रहेका विभिन्न प्रकारका अपाङ्गता भएका मानिसहरूको जनसंख्यालई यस प्रकार उल्लेख गर्न सकीन्छ ।

तालिका नं. १२ अपाङ्गताका आधारमा जनसंख्याको विवरण

अपाङ्गताको प्रकार	जम्मा प्रतिशतमा	महिला प्रतिशतमा	पुरुष प्रतिशतमा
Physical	५१.२	५०.२	५२.३
Low Vision	१३.६	१४.७	१२.३
Blind	४.७	३	६.७
Deaf	४	४.४	३.५
Psycho-social disabililty	३.२	३.५	२.९
Hard of hearing	९	८.२	९.९
Deaf and blind	२.२	१.९	२.७
Speech impairment	४.२	४.४	४
Intellectual disability	०.६	०.७	०.५
Hemophilia	०.७	०.९	०.५
Autism	०.५	०.२	०.८
Multiple disability	५.९	७.७	३.८

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

३.९ धर्मका आधारमा जनसंख्याको विवरणः

यस नगरपालिकाको कुल जनसंख्या मध्ये २०६५५ जना मान्छेहरु हिन्दु धर्म मान्ने गर्छन भने नगन्य मात्रामा मात्र अन्य धर्म मान्ने मानिसहरुको बसोबास रहेको छ । जसलाई तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका नं.१३ धर्मका आधारमा जनसंख्या विवरण

लिङ्ग	जम्मा जनसंख्या	धर्म									
		हिन्दु	वौद्ध	इसाइ	किराती	क्रिशियन	प्रकृति	वोन	जैन	वहाही	शिख
Total	२०६५८	२०६५५	१	२	०	०	०	०	०	०	०
Male	९५०१	९४९८	१	२	०	०	०	०	०	०	०
Female	१११५७	१११५७	०	०	०	०	०	०	०	०	०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८

३.१० जन्म तथा मृत्युदरको विवरणः

तालिका नं. १४ मृत्युदर तथा प्रजनन दरको विवरण

क्र.स	विवरण	संख्या(प्रतिहजारमा)
१	शिशु मृत्युदर	७ जना
२	बाल मृत्युदर	३ जना
३	मातृ मृत्युदर	१ जना
४	प्रजनन दर(प्रति हजारमा)	१.९७

स्रोतः स्वास्थ्य शाखा मेलौली नगरपालिका

३.११ शौचालय प्रयोग गर्ने तथा स्वच्छ खानेपानीको सुविधा सम्बन्धि विवरणः

तालिका नं. १५ खानेपानी तथा शौचालय प्रयोग सम्बन्धि विवरण

क्र.स	विवरण	संख्या (प्रतिहजारमा)
१	शौचालय प्रयोग गर्ने परीवार	८५
२	खानेपानी सुविधा प्राप्त परिवार	५९.६५

स्रोतः स्वास्थ्य शाखा मेलौली नगरपालिका

परिच्छेद — चार आर्थिक विकास

नगरपालिकाको अर्थतन्त्र मुख्यतयाः कृषि, वन, व्यापार उद्योग, पानी, थोक, खुद्रा बजार, होटल, रेस्टुरेन्ट, पर्यटन तथा सेवा जस्ता क्षेत्रमा निर्भर भएको देखिन्छ । उपयुक्त हावापानी र माटोको बनोट भएको यस नगरपालिका कृषिको लागि उपयुक्त उर्वर माटो भएको पहाडी क्षेत्र भएको हुँदा नगरपालिकामा अधिकांश घरपरिवार प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा कृषि व्यवसायमा संलग्न रहेका छन्। नगरपालिकाका सबै वडाहरुमा रणनीतिक तथा शहरी सडक सञ्जालका कारण नगरपालिकाका सबै वडा तथा जिल्लाभित्रका सबै गाविसहरूमा पहुँच सहज बनाएको छ ।त्यसैगरी नगरपालिकामा ठूलो संख्यामा रहेका तालहरूसहितको सीमसार क्षेत्र, वनजंगल तथा जैविक विविधताले जिल्लाको विकासमा थप सम्भावना बोकेका छन्। पाटन नगरपालिका वैतडी जिल्लाको एकदमै रमणीय, धार्मिक तथा ऐतिहासिक नगरपालिकाको रुपमा चिनिन्छ । तसर्थ यस नगरपालिकामा क्षेत्रीय आकर्षण रहनु, जिल्लाको विकासका लागि विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरू कार्यरत रहनु, सुशासन तथा पारदर्शिताका लागि विभिन्न ऐन, कानून, नीति, नियम कार्यान्वयनमा रहनुलगायत विभिन्न अवसरहरू नगरपालिकाको विकासका लागि रहेका छन्। मील, फर्निचर उद्योग, क्रसर उद्योग, कुखुरा पालन, पशु पालन आदि यस नगरपालिकामा रहेका केही साना तथा घरेलु उद्योग व्यवसायहरु हुन्। यस नगरपालिकाका मानिसहरु साना तथा मझौला उद्योगहरुको विकास तर्फ लागिरहेका देखिन्छन्। नगरपालिकाको आर्थिक क्रियाकलापको अर्को विकल्प वैदेशिक रोजगार पनि हो । प्राकृतिक सौन्दर्यको धनी, जैविक विविधता एवं साँस्कृतिक विविधताले भरीपूर्ण रहेका कारण नेपालको आकर्षण गन्तव्यहरु मध्ये वैतडी जिल्ला र विशेषतः मेलौली नगरपालिकाको महत्वपूर्ण स्थान रहेको छ । विभिन्न किसिमका जातजातिको विभिन्न किसिमका संस्कृति, रहनसहन तथा चाडपर्वलगायत उल्लेख्य संख्यामा रहेका धार्मिक,

पौराणिक महत्वका स्थलहरू नगरपालिकाका प्रमुख पर्यटकीय आकर्षणको रुपमा रहेका छन्। यस परिच्छेदमा पेशा, रोजगारी, कृषि, उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय, सहकारी, पर्यटन, बैंक तथा वित्तिय संस्था, आयात निर्यात जस्ता विषयलाइ प्रस्तुत गरिएको छ ।

४.१ प्रमुख आर्थिक विवरणः

४.१.१ औषत आम्दानी विवरणः

४.१.२ बत्तीको प्रयोगको आधारमा घरपरीवार विवरणः

तालिका नं. १६ घरपरीवारले प्रयोग गर्ने वत्ती सम्बन्धि विवरण

बत्तीको प्रकार	प्रतिशत
विजुली	17.4
सोलार बत्ती	79.3
मट्टीतेल	0.04
गोबर ग्यास	0.02
अन्य	3.2

४.१.३ छानाको प्रकारको आधारमा घरपरीवार विवरणः

तालिका नं. १७ घरको छानाको वनावटका आधारमा घरधुरी विवरण

विवरण	Total	Type of roof							
		Galvanized sheet	Reinforced Cement Concrete	Thatch / straw	Tile	Stone/ slate	Wood / planks	Mud	Other
घरधुरी संख्या	४५३६	२७८	४३२	१७	०	३७२८	७६	२	३

४.२ भु-उपयोगको अवस्था

सुदुर पश्चिमको पहाडी जिल्ला अन्तर्गत रहेको यस क्षेत्रमा धरातलीय स्वरुपका हिसाबले मिश्रित प्रकृतिको भु बनोट रहेको पाइन्छ । पालिकाको किनारी भाग भएर बग्ने सुर्नयन नदीको साथमा अग्ला-अग्ला पहाडका चुलीहरू यहाँका धरातलीय स्वरुपका आकर्षणहरू हुन् । पहाडका काखमा बान्की मिलेर बसेका खेतियोग्य भिराला जमिनहरू पनि देख्न सकिन्छ । ती बाहेक धेरैजसो भूभाग भिरालो र चट्टानी क्षेत्रले ओगटेको छ । अग्ला र भिराला पहाडी श्रृंखलाले बनेको यस नगरपालिकामा भीरपाखा तथा वसोवास योग्य क्षेत्र सहितको विविधतायुक्त धरातलिय अवस्थिति रहेको छ । यस क्षेत्रमा मुख्यतया सामान्य भिरालो जमिन र प्राय स्थानमा भिर रहेको छ । सामान्यतयाः यस क्षेत्रमा चिम्ट्याइलो खालको माटो र कडा खालको चट्टान रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. १८ भु-उपयोगको अवस्था सम्बन्धि विवरण

क्र.सं.	भू-उपयोग	क्षेत्रफल- वर्ग कि.मि.	प्रतिशत

१	जङ्गल	४५.६५	३८.२२
२	बुट्यान	८.२०	६.८७
३	घाँसे मैदान	१०.४५	८.७४
४	खेति योग्य जमिन	३३.८७	२८.३५
५	अनुत्पादक क्षेत्र	१५.२५	१२.७७
६	नदी, ताल तथा पोखरी	६.०१	५.०३
	जम्मा	**११९.४३**	**१००.००**

४.३ कृषि तथा पशु विकास

नेपालमा कृषि क्षेत्र देशको प्रमुख रोजगार प्रदायक तथा कूल गार्हस्थ उत्पादनमा प्रमुख हिस्सेदार भै देशको अर्थतन्त्रको मेरुदण्डको रुपमा रहेको छ । ग्रामीण जनताहरुको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने कृषि क्षेत्रको आधारभूत कृषि तथ्याङ्कलाई ग्रामीण विकासको सूचकको रुपमा लिन सकिन्छ । खाद्यान्न तथा नगदे बालीहरु फलफूल, पशुपंक्षी, मत्स्य सिंचाई साथै कृषि उत्पादन र क्षेत्रफल सम्बन्धीविविध सूचनाहरु कृषि तथ्याङ्कको क्षेत्रभित्र पर्ने भएतापनि नेपालमा सरकारी स्तरबाट राष्ट्रिय तथा स्थानीय स्थरमा कृषि सम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्कको प्रमुख स्रोतको रुपमा कृषि विकास मन्त्रालय र सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय र केन्द्रय तथ्याङ्क विभाग रहेका छन्। स्थानीय उत्पादनको बृद्धि र विकास गर्न बजारीकरणतर्फ विशेष ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ । आर्थिक सर्वेक्षण २०७४ अनुसार नेपालको कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान २९.३७ प्रतिशत रहेको छ । नेपालमा करिब ६३ प्रतिशत जनसंख्या रोजगारी तथा जीविकाको लागी कृषिमा निर्भर रहेका छन् । वर्षेनी युवा जनशक्ति पलायनमा बढोत्तरी, अव्यवस्थित शहरीकरण, जग्गाको खण्डिकरण, घडेरीकरण, जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृत्ति, समग्र कृषि क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन्। कृषि क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक सिँचाई, सडक, विजुली, संचार, उद्योग र बजार व्यवसाय तथा उन्नत प्रविधिहरुमा पर्याप्त लगानी आर्कषण गर्न नसक्नु कृषि क्षेत्रको मूलभूत समस्या हो भने कृषि पेशालाई प्रतिस्पर्धा, नाफामूलक, सम्मानजनक र व्यवसायिक रुपमा स्थापित गर्नु पनि चुनौतिको रुपमा रहेको छ । तुलनात्मक रुपमा हेर्दा पुरुषहरू यस पेशाबाट विमुख हुँदै अन्य पेशातर्फ आकर्षित भएको देखिन्छ । यसो हुनुमा अन्य पेशाबाट आम्दानीमा बृद्धि हुनु र खेती योग्य जमिनको वैज्ञानिक सदुपयोग विस्तारै सिर्जना हुनु पनि हो । कृषि क्षेत्रमा आधुनिकीकरण नहुनु, बजार व्यवस्थाको अभाव, सिंचाईको व्यवस्था नहुनु तथा अन्य जीवनशैली जटिल बन्दै जानुले यस क्षेत्रबाट विमुख हुनाको केही प्रमुख कारण हुनुपर्दछ ।नगरपालिका सामान्यतः कृषि प्रणालीमा मुख्य अन्न बालीहरु धान, मकै, गहुँ आदि हुन्। यस्तै दलहन बालीमा अडहर, मास, मसुरो, केराउ, चना उत्पादन हुने गर्दछ । तेलहन बालीमा तोरी, तिल उत्पादन गरिन्छ भने तरकारी खेती आलु , प्याज, काउली, भिन्डी, लसुन लगायत प्रमुख खाद्य तथा नगदे बाली हुन्न यिनको उत्पादकत्व पनि बढी छ । नगरपालिकामा सबैभन्दा धेरै क्षेत्रमा खाद्यान्न र फलफूल बाली लगाइने गरेको छ भने तुलनात्मक रुपले न्यून क्षेत्रमा दलहन र मसला बाली लगाइने गरेको छ। कृषि योग्य जमिनको पूर्णत सदुपयोग गर्न सके वार्षिक आयमा बृद्धिगरी जीवनस्तर उकास्नुका साथै रोजगारी समेत श्रृजना हुन सक्ने देखिन्छ ।

४.३.१ कृषि उत्पादन सम्बन्धि विवरण

कृषिजन्य उत्पादन मध्ये आ.व. २०७८/०७९ को उत्पादनको अवस्थालाई हेर्दा अन्नवाली तथा तरकारीको उत्पादन **६८१३** रोपनी क्षेत्रमा **९९२१.७०** मे.टन रहेको देखिन्छ ।यससम्बन्धी विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १९ अन्य बालीको उब्जाउ सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	बालीको नाम	क्षेत्रफल हेक्टरमा	उत्पादन परीमाण मे.टन
१	गहुँ	२३०८	३०५९.५
२	मकै	१७१०.५	३२०८.१०
३	धान	१६६७	४७.९६
४	जौ	५८२	५५२.१
५	कोदो	९.१४	११.२
६	तोरी	१५.१	१२.१७
७	आलु	७०.५	२४.२६
८	काउली	१०.८	८८.१२
९	बन्दा	११.४	१२४.१०
१०	केराउ	२१.३	३०.९
११	मुसुरो	६.२	४.३
१२	साग	१२.९३	९५.११
१३	मुला	२६.९	८८.१२
१४	गाजर	०.१७	५.१
१५	नास्पाती	९	
१६	ओखर	४.९	१९.१६
१७	आरुवखडा	१.१८	१०.९
१८	सुन्तला मौसमी	१४.९	६.१३
१९	कागती	४.१४	१२.७
२०	मास	१७	२३.८
२१	भट्मास	४३.७	६०.६
२२	सिमि	४७.२	६०.६

क्र.स.	बालीको नाम	क्षेत्रफल हेक्टरमा	उत्पादन परीमाण मे.टन
२३	फर्सि	१६.५	४९८
२४	भान्टा	१३.५	२१६
२५	गोलभेडा	१५.९	३६६.१७
२६	बेसार	१०	१७९.९
२७	अदुवा	३१.२२	१२०.१३
२८	लसुन	२४.३	४३.६
२९	प्याज	५९.९	३७३.८
३०	आपँ	१६	२९५.७
३१	लिचि	४.७	९१.५
३२	केरा	२३.०	१५१.८
३३	मेवा	४.२	४०.२
	जम्मा	६८१३	९९२१.७०

स्रोत कृषि तथा पशुपन्क्षि शाखा मेलौली नगरपालिका

४.३.२ पशुपालनको अवस्था

व्यावसायिक फर्म बाहेक पशुपालनको अवस्था हेर्दा गाई गोरु तथा बाच्छा बाच्छीको संख्या ११५१३, भैंसी तथा राँगाको संख्या ५५४५ र भेडा बाख्रा तथा खसी बोका संख्या २३६९४ रहेको देखिन्छ । यससम्बधी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २० पशुपन्क्षी सम्बन्धि विवरण

क्र.स	विवरण	जम्मा संख्या
१	गाई गोरु तथा बाच्छा बाच्छी	११५१३
२	भैंसी तथा राँगा	५५४५
३	भेडा बाख्रा तथा खसी बोका	२३६९४
४	सुंगुर, बंगुर	५२
५	कुखुरा चल्ला सहित	१६३२७
६	खरायो	१२८
७	घोडा	३३
८	कुकुर	४७५

९	विरालो	५७९

स्रोत कृषि तथा पशुपन्क्षि शाखा मेलौली नगरपालिका

४.३.३ कृषि उपजमा लाग्ने रोग तथा कीराहरु

कृषि उपजहरुमा लाग्ने रोग तथा कीराहरुमा खाद्यान्न वालीमा जरा कुहिने रोग, पतेरो, गवारो, फटके, फौजी कीरा र फट्याङ्ग्रा लाग्ने गरेको देखिन्छ भने तरकारी तथा पछौटे, डडुवा, लाही, गवारो जस्ता कीरा तथा रोग लाग्ने गरेको छ। फलफुल बालीमा मुख्यतया कालो ढुसी, फेद कुहिने रोग, पतेरो, गवारो, औंसा, फ्रुट फ्लाइले क्षति पुर्याउन गरेको छ। कृषि उपजमा लाग्ने रोग तथा कीराको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. २१ तरकारी तथा अन्न बालीमा लाग्ने रोग तथा किरा सम्बन्धि विवरण

क्र.स.	क्षेत्र	मुख्य रोग तथा कीरा
१	तरकारी तथा नगदेबाली	पछैटे डढुवा, बेर्ना गल्ने रोग, थोप्ले रोग/अगौटे डढुवा, खराने रोग, निमा टोड भाइरस, गोलभेडाको पात खन्ने किरा, फलमा लाग्ने गवारो, सेतो झिगाँ, लाहि किरा, लेखे किरा, फल कुहाउने झिगाँ, क्यापसिड बग, सुलसुले, पछैटे डढुवा, अगौटे थोपलाढुवा, ओइलाउने रोग/खैरो पिपा चक्के, भाइरसजन्य रोग, दादे रोग, खोस्टे रोग, आलुको पूतली/जोतहा किरा, खुम्रे किरा, रातो कमिला, फेद कटुवा, बित्ते किरा, लेखे किरा, लाही, ढुसीजन्य तथा ब्याक्टेरीयाजन्य
२	फलफुल	सिट्रस ट्रिटेजा, धुले ढुसे/खराने रोग, ध्वासे रोग, कालो ढुसी, फेद कुहिने रोग, काठ छेडने डाँठको गबारो, लेमन पुतली र लार्भे, पात खन्ने कीरा, लाही, फल कुहाउने औंसा, कत्ले किरा, पतेरो, सुलसुले, मिली वग, थ्रिप्स, औंजेरु
३	तरकारी तथा नगदेबाली	रातो कमिला, फेद कटुवा, बित्ते किरा, लेखे किरा, लाही, बेर्ना गल्ने रोग, पछैटे डढुवा, थोप्ले रोग/अगौटे डढुवा, खराने रोग, ढुसीजन्य रोग, निमा टोड भाइरस, गोलभेडाको पात खन्ने किरा, फलमा लाग्ने गवारो, सेतो झिगाँ, लाहि किरा, लेखे किरा, फल कुहाउने झिगाँ, क्यापसिड बग, सुलसुले, पछैटे डढुवा, अगौटे थोपलाढुवा, ओइलाउने रोग/ खैरो पिपा चक्के, भाइरसजन्य रोग, दादे रोग, खोस्टे रोग, आलुको पूतली/जोतहा किरा, खुम्रे किरा

४.३.४ पशु पन्क्षीमा लाग्ने रोग तथा कीराहरु

पशुपन्छीमा लाग्ने रोग कीराहरुमध्ये पशुमा भ्यागुते, चरचरे, खोरेत र एन्थ्रेक्स तथा पन्छीमा जुका, रानी आदी मुख्य रुपमा रहेका छन् । पशुपन्छीमा लाग्ने रोग तथा कीराको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २२ पशुपन्क्षीमा लाग्ने रोग तथा कीरा सम्बन्धि विवरण

क्र.सं	क्षेत्र	मुख्य रोग तथा कीरा
१	पशु	खोरेत, नाम्ले, माटे, छेरौटे, जुका, भ्यागुते, चरचरे, एन्थ्रेक्स, पीआर.पी., एन यूरिया, डर्माटाइटिस, डायरिया, पाइरेक्ससिया, एनोरेक्सिस, एल एफ, राउन्डओम, टेपओम, महोस्ट,

क्र.सं	क्षेत्र	मुख्य रोग तथा कीरा
		टिक्स, सर्भिसाइटिस, भेट्राइटिस, पायोमेट्रा, स्वइन फिबर, खोरेत, रेविज,साउने ज्वरो, जुम्म्रा, उपियाँ, किर्ना, लुतो, थुनेलो
२	पन्छी	रानी खेत, क्सीडिपेसिस, सि आर डी, सल्मोनेलासिस, फबल पक्स, हवाइडाइरिया, मेरेक्स, जुका, गम्वोरो

४.३.५ आधुनिक कृषि तथा पशुपालन कृषि फर्मसम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा रहेका कृषि तथा पशुपन्क्षी फर्म सम्बन्धि विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरीएको छ ।

तालिका नं. २३ नगरपालिका भित्र रहेका कृषि फर्महरुको विवरण

क्र.स.	विवरण	संख्या	कैफियत
१	प्रोल्टि्र फर्म	९	
२	कुटाइ तथा पिसाइ	६	
३	मौरीपालन	१	
४	बाख्रापालन	१६	
५	पशुपालन समुह	३	कृषक संख्या ६७
६	बाख्रापालन समुह	३८	कृषक संख्या १३८३
७	भैसी पालन	१	कृषक संख्या २२

स्रोत कृषि तथा पशुपन्क्षि शाखा मेलौली नगरपालिका

४.४ उधोग व्यापार तथा बैंकीङ्ग:

मेलौली नगरपालिका त्यति धेरै उधोग तथा व्यापारीक केन्द्र नभए पनि नगरपालिकाको मुख्य मुख्य ठाउँमा साना साना व्यापारीक केन्द्रहरु रहेका छन ।जसलाइ तलको तालिकाबाट स्पष्ट गर्न सकीन्छ:

तालिका नं. २४ नगरपालिकाका मुख्य व्यापारीक केन्द्रहरु

क्र.स	व्यापारीक केन्द्रको नाम	ठेगाना
१	काँडा बजार	मे.न.पा. ७
२	हरीपुर बजार	मे.न.पा. ७
३	सलेना बजार	मे.न.पा. २
४	लामालेक बजार	मे.न.पा. ६
५	मर्छले बजार	मे.न.पा. ७
६	दुर्गास्थान बजार	मे.न.पा. २

त्यस्तै मेलौली नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका बैंक वित्तिय संस्था सहकारी माइक्रोफाइनेन्स तथा लघु वित्तहरुको विवरणलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकीन्छः

तालिका नं. २५ नगरपालिका भित्र रहेका बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरु

क.स	बैंक तथा वित्तिय संस्थाको नाम	ठेगाना
१	कुमारी बैंक	मे.न.पा. ७
२	किसान माइक्रोफाइनान्स	मे.न.पा. ७
३	डिप्रोक्स नेपाल लघुवित्त	मे.न.पा. ७
४	सिवाइसी नेपाल लघुवित्त	मे.न.पा. ७
५	सहकारी संस्था २ वटा	

परिच्छेद — ५ सामाजिक अवस्था

५.१ शैक्षिक तथा मानव शंसाधन विकासः

कुनै पनि देशको सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा शिक्षाले ठुलो भुमिका रहेको हुन्छ ।यसलाई मानव विकासको प्रमुख सुचकको रुपमा लिईन्छ । समग्रमा हेर्दा शिक्षा प्रति जनचासो राज्य र गैरराज्य पक्षको लगानीको समष्टिगत परिणामस्वरुप समग्र देशको साक्षरता दरमा वृद्धि आवधिक भइरहेको छ । मेलौली नगरपालिकाको तथ्याङ्कबाट पनि यसको आभास पाउन सकिन्छ । यसका साथै देशबाट निरक्षरता उन्मुलन गर्न विद्यालय भर्ना अभियान जस्ता राज्य निर्देशित अभियान पनि प्रभावकारी हुने अपेक्षा गरीएको छ । यसै सिलसीलामा मेलौली नगरपालिकाको शैक्षिक स्थिति देखाउन खोजिएको छ । विकासको प्रमुख आधारशिला शिक्षा हो । शिक्षाको माध्यमबाट व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभाहरुको विकास हुन गई समग्र समाज र राष्ट्रमा नै सकारात्मक परिवर्तन ल्याउन सकिन्छ भन्ने सर्वमान्य सिद्वान्त रहिआएको छ । सचेत अनुसासित तथा उत्पादनशिल जनशक्ति निर्माण गर्नका लागि शिक्षा क्षेत्रको सर्वेपरि भुमिका रहन्छ । गरिबी निवारण तथा चौतर्फी विकासका लागि शिक्षा क्षेत्रलाई एक अनिवार्य आवश्यकता हो । नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३ धारा ३१ मा शिक्षा सम्बन्धि हकमा देहायबमोजिमको व्यवस्था गरीएको छ ।

- प्रत्येक नागरिकलाई आधारभुत शिक्षामा पहुँचको हक हुनेछ ।
- प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभुत तहसम्मको शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क तथा माध्यमिक तहसम्मको शिक्षा निःशुल्क पाउने हक हुनेछ ।
- अपांगत भएका र आर्थिक रुपले विपन्न नागरिकलाई कानुन बमोजिम निःशुल्क उच्च शिक्षा पाउने हक हुनेछ ।
- दृष्टिविहिन नागरिकलाई ब्रेललिपी तथा बहिरा र स्वर वा बोलाइ सम्बन्धि अपांगता भएका नागरिकलाइ सांकेतिक भाषाको माध्यमबाट कानुन बमोजिम निःशुल्क शिक्षा पाउने हक हुनेछ ।

- नेपालमा बसोबास गर्ने प्रत्येक नेपाली समुदायलाई कानुन बमोजिम आफ्नो मातृभाषा शिक्षा पाउने र त्यसका लागि विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था खोल्ने र संचालन गर्ने हक हुनेछ ।

संविधान तथा योजनाको ठुलठुला वहस भएता पनि शैक्षिक गुणस्तरको हकमा अन्य मुलुकको तुलनामा उल्लेखनिय विकास भने भएको देखिदैन । शिक्षाले ज्ञान र सिपमा प्रयोगात्मक परिवर्तन ल्याउने पिछडिएको विपन्न र अभावग्रस्त वर्गको पक्षपोषण गर्ने अवोध बालबालिका एवं आवाज विहिनका पक्षमा रही देशलाई समृद्ध बनाउने परिकल्पनालाई साकार पार्नु पर्दछ । देशका लागि आवश्यक नेतृत्वदायी क्षमताको विकास अथकरुपमा सिक्ने र सिकाउने प्रवृति सामाजिक र मानविय मुल्यमान्यता र आत्मविश्वास जस्ता आधारभुत समग्र पक्षको विकास गर्न सघाउनु नै गुणस्तरीय शिक्षाको विशेषता हो । यस्तो शिक्षामा विश्लेषणात्मक र मौलिक सोचको पर्याप्तता हुनुपर्छ । निर्दिष्ट सिकाइमात्र स्तरीयता होइन । आज व्यावहारीक परिवर्तन श्रमसँगको आस्था जीवनपयोगी खोज अनुसन्धान सान्दर्भिकता देश र संस्कृति प्रति प्रेम नैतिक जिम्मेवारी मौलिकरुपमा विज्ञानको उपयोग गर्न स्तरीय शिक्षाको आवश्यकता छ ।

परम्परागत कृषि पेशामा आधुनिकिकरण र व्यवसायिकरण गर्न उद्यमशिलताको विकास र पुँजी लगानी मार्फत औद्योगिकिकरण गर्न मर्यादित रोजगारीको अवसर सृजना गर्न र समग्रमा मानव विकास मार्फत सम्वृद्ध र समुन्नत देश विकास गर्न जीवनपयोगी र व्यवहारीक शिक्षाको अहम भुमिका रहन्छ ।

शिक्षा क्षेत्रको परिसुचकलाई त्यस क्षेत्रमा सञ्चालित विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमबाट निर्धारण गर्न सकिन्छ । यसै सिलसिलामा यस मेलौली नगरपालिकाको शैक्षिक स्थिति देखाउन यहाँको साक्षरता स्थिति शिक्षण संस्थाको विवरण शिक्षक दरबनरदी विवरण विद्यार्थीको भर्ना तहगत तथा विषयगत शैक्षिक विवरण देखाउन खोजिएको छ जसबाट मेलौली नगरपालिकाको शैक्षिक अवस्थालाई बुझी आगामी दिनमा सुधार गर्न नीति तथा कार्यक्रम बनाउन सकिन्छ ।

५.१.१ मेलौली नगरपालिकामा रहेका शैक्षिक संस्थाहरुः

मेलौली नगरपालिकाभित्र रहेका शैक्षिक संस्थाहरुको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरीएको छ ।

तालिका नं. २६ नगरपालिका भित्र रहेका शैक्षिक संस्थाहरु

क्र.स.	शैक्षिक संस्थाको नाम	संञ्चालित कक्षा	ठेगाना
१	श्री मणिलेक बहुमुखी क्याम्पस	स्नातक तहसम्म	मे.न.पा. ७ काँडा
२	श्री शितलपुर मा.वि	१-१० सम्म	मे.न.पा. १ शितलपुर
३	श्री दुर्गा आ.वि	१-८ सम्म	मे.न.पा. १ जर्कु
४	श्री शारदा आ.वि	१-८ सम्म	मे.न.पा. १ रडमा
५	श्री सिंगापुर आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. १ सिंगापुर
६	श्री जनचेतना आ.वि	१-८ सम्म	मे.न.पा. १ गंगापुर
७	श्री गोपांचल आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. १ झुसिल
८	श्री केदारेश्वर आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. १ अम्तडी

९	श्री जनचेतना आ.वि	१-३ सम्म	मे.न.पा. १ नङरौ
१०	श्री नैनेश्वर आ.वि	१-३ सम्म	मे.न.पा. १ सिराडी
११	श्री केदार आ.वि	१-३ सम्म	मे.न.पा. १ द्वार्शैनी
१२	श्री केदारेश्वर मा.वि	१-१२ सम्म	मे.न.पा. २ दुर्गास्थान
१३	श्री धर्मघर मा.वि	१-१० सम्म	मे.न.पा. २ सलेना
१४	श्री सुदर्शन मा.वि	१-१० सम्म	मे.न.पा. २ लिखोडा
१५	श्री कोटेश्वर आ.वि	१-८ सम्म	मे.न.पा. २ कर्पत
१६	श्री भुवनेश्वर आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. २ रौत्गाउँ
१७	श्री भवानिस्थान आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. २ भोरा
१८	श्री भुमिराज आ.वि	१-३ सम्म	मे.न.पा. २ बेउराडी
१९	श्री पितृपुर आ.वि	१-३ सम्म	मे.न.पा. २ सेली
२०	श्री प्रितिपुर मा.वि	१-१० सम्म	मे.न.पा. ३ लेक
२१	श्री शान्ति प्रकास आ.वि	१-८ सम्म	मे.न.पा. ३ ढणन
२२	श्री केदार आ.वि	१-८ सम्म	मे.न.पा. ३ कुजागाड
२३	श्री जनचेतना आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ३ बाग्गोठ
२४	श्री विजयपुर मा.वि	१-१२ सम्म	मे.न.पा. ४ तिताबइ
२५	श्री ग्वाल्लेक आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ४ तल्लीताल
२६	श्री सुनौलो आ.वि	१-३ सम्म	मे.न.पा. ४ तिताबइ
२७	श्री दुर्गा मा.वि	१-१२ सम्म	मे.न.पा. ५ खलिगाड
२८	श्री महारुद्र आ.वि	१-३ सम्म	मे.न.पा. ५ झुर्काली
२९	श्री चन्दनपुर आ.वि	१-८ सम्म	मे.न.पा. ५ शेरा
३०	श्री शिवसंकर आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ५ पेल्या
३१	श्री सिद्वेश्वर आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ५ खलिगाडा
३२	श्री जगदम्बा मा.वि	१-१० सम्म	मे.न.पा. ६ हतरंगा
३३	श्री लक्ष्मिपुर आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ६ लामालेक
३४	श्री चन्दनपुर आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ६ गाजरी
३५	श्री सरस्वती आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ६ पोखरी
३६	श्री मणिलेक मा.वि	१-१२ सम्म	मे.न.पा. ७ काडाँ
३७	श्री भरतपुर मा.वि	१-१० सम्म	मे.न.पा. ७ गाउँकोट
३८	श्री लक्ष्मिपुर आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ७ पचकोरा
३९	श्री सुनिलपुर आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ७ तोल्या
४०	श्री नेत्रज्योती आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ७ काँडा
४१	श्री कमलपुर मा.वि	१-१० सम्म	मे.न.पा. ८ कोटीगाउँ
४२	श्री गंगेश्वर आ.वि	१-८ सम्म	मे.न.पा. ८ कोटीगाउँ
४३	श्री निलपाल आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ८ कालाकोट
४४	श्री विशालपुर मा.वि	१-१२ सम्म	मे.न.पा. ९ विशालपुर

४५	श्री शिव आ.वि	१-८ सम्म	मे.न.पा. ९ असुर
४६	श्री कोल्ताडा आ.वि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ९ काकडी
४७	श्री नवज्योती आ.वि	१-३ सम्म	मे.न.पा. ९ जिमिरा
४८	श्री ब्राइट फ्युचर एकेडेमि	१-५ सम्म	मे.न.पा. ७ काँडा
४९	श्री आमोद इंग्लिस बोर्डिंग स्कुल	१-५ सम्म	मे.न.पा. ७ कुन्थला
५०	श्री RSMB नमुना इंग्लिस बोर्डिंग स्कुल	१-३ सम्म	मे.न.पा. ९
सामुदायिक सिकाइ केन्द्रहरु			
१	महारुद्र सामुदायिक सिकाई केन्द्र		मे.न.पा. ५
२	मेलौली सामुदायिक सिकाई केन्द्र		मे.न.पा. ७
३	विशालपुर सामुदायिक सिकाई केन्द्र		मे.न.पा. ९

स्रोत मेलौली नगरपालिका शिक्षा शाखा

माथिको तालिकाबाट के स्पष्ट हुन्छ कि मेलौली नगरपालिका भित्र १ क्याम्पस,१२ माध्यमिक विद्यालय, ३४ आधारभुत विद्यालय, ३ बोर्डिङ स्कुल तथा ३ वटा सामुदायिक सिकाइ केन्द्र रहेका छन जस सम्बन्धि विस्तृत विवरण माथिको तालिकामा प्रस्ट पारीएको छ ।

५.२ स्वास्थ्य तथा पोषणः

राजनितिक रुपमा ०९ वडाहरुमा विभाजित यस नगरपालिकामा धेरैजसो जनताले आवश्यकता अनुसारको स्वास्थ्य सेवा लिन सफल भएका छैनन्। बैतडी जिल्लामा रहेको यस नगरपालिकामा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र १ वटा, ४ वटा स्वास्थ्य चौकी रहेका छन तर आवश्यक भौतिक पूर्वाधार तथा दरबन्दी अनुसार स्वास्थ्यकर्मीहरू छैनन्। नगरमा आयुर्वेद औषधालय १ वटा, आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्र ३, खोप केन्द्रहरु ३२, गाउँघर क्लिीनिक २६, प्रसूती केन्द्र ९ वटा सञ्चालनमा आएका छन् । तथापी ग्रामीणस्तरमा उपचारात्मक स्वास्थ्य स्थिति कमजोर रहेको छ । खासगरी समुदायमा प्रबद्र्धनात्मक तथा प्रतिरोधात्मक स्वास्थ्य सेवामा नगरपालिकाभरि ७० जना महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू कार्यरत रहेका छन्। यी स्वयंसेविकाहरुको सेवा उदाहरणीय रहेको देखिन्छ । नगरपालिकाभित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुलाई तपशिल अनुसार देखाउन सकीन्छ ।

तालिका नं. २७ नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरु

आधारभूत अस्पताल संख्या	०
प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र संख्या	१
स्वास्थ्य चौकी संख्या	४
सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ संख्या	०

शहरी स्वास्थ्य केन्द्र संख्या	१
आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र संख्या	३
आयुर्वेद औषधालय	१
बर्थिङ सेन्टर संख्या	९
प्रयोगशाला भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	२
खोप क्लिनिक संख्या	३२
गाउँघर क्लिनिक संख्या	२६
महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका संख्या	७०
स्वास्थ्य संस्था नभएका वडा संख्या	२

स्रोत स्वास्थ्य शाखा मेलौली नगरपालिका

५.३ खानेपानी तथा सरसफाईः

तालिका नं. २८ खानेपानीको स्रोतको आधारमा घरपरिवारको विवरण

Title	Percentage
Tap/piped water (within compound)	२४.५
Tap/piped water (outside compound)	५५
Tubewell / handpump	०
Covered well/kuwa	१.४
Uncovered well/kuwa	७
Spout water	९
River /stream	३.१
Jar / bottle	०
Other	०.०४
Total	१००.०४

परिच्छेद — छ वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनको अवस्था

बैतडी जिल्ला अन्तर्गत पर्ने यस मेलौली नगरपालिका वन वातावरण र जैविक विविधताको दृष्टिकोणले सम्पन्न जिल्लाको श्रेणीमा पर्दछ । बैतडी जिल्लाको यस मेलौली नगरपालिकामा कुल क्षेत्रफल ११९.४३ वर्ग कि.मि. मध्ये ४३.६३ प्रतिशत वन तथा झाडी क्षेत्रको रुपमा रहि आएको छ । जुन राष्ट्रिय वन र सामुदायिक वन क्षेत्रको रुपमा रहेको छ । यस नगरपालिकामा पाइने प्रमुख बनस्पतीका प्रजातिहरूमा, साल, सिसौं, सिमल, जामुन वर, पीपल, बेल, अमला, सल्लो,टुडी, आँप, कटहर, लिची, वडहर, अम्बा, केरा, कागती, भोगटे, सरिफा, दारिम, तित्री, साज, सादन, हर्रो–बर्रो, सान्दन, आदी वोटविरुवाहरु पाइन्छ । यसै गरी घिस्रने जन्तुहरूमा करेत, हरेउ, सुनगोहोरो, छेपारो, अजिंगर, भित्ती, सर्प, गड्यौला, जुका, अन्य किटपतङ्ग आदि र चराचुरुङ्गीहरूमा कोइली, मैना, सुगा, ढुकुर, लुइँचे, गौथली, काग, भँगेरा, मयुर, हुटिट्याउँ, हुचिल, जुरेली, भद्रायो, चिल, बाज, कोटेरा, ठेउवा, बट्टाइ, चिबे, भ्याकुर, फिस्टो, रुपी, गिद्ध, धनेश, कालिज, लाटोकोसेरो, चमेरो, हाँस, परेवा, कुखुरा, तित्रा, धोबी चरो, हाडफोरुवा, कर्¥याङकुरुङ, भद्राई, सारस आदि प्रजातिका स्थानीय र आप्रवासी चराचुरुङ्गीहरु पाइन्छन्।

६.१ वन तथा जैविक विविधताको क्षेत्रको अवस्थाः

बैतडी जिल्ला समुद्र सतह बाट १,१३४ मि. देखि २,००० मि. सम्मको उचाइमा रहेकोछ । बैतडी जिल्ला अवस्ति यो मेलौली नगरपालिकामा समुद्र सतहबाट १८६२ मिटरमा रहेको छ । प्रशस्त मात्रामा वन क्षेत्र हुनुको साथै वन क्षेत्रभित्र जैविक विविधता पनि प्रशस्त रहेको छ । वनक्षेत्रभित्र थुप्रै ताल÷तलैया, सिमसार क्षेत्र र ठूला ठूला घाँसे मैदानहरु समेत रहेका छन्। नगरपालिका बाहिरका अन्य नगरपालिका तथा जिल्लाहरुमा करिव करिव लोप अवस्थामा पुगेको प्राकृतिक वन यस नगरपालिकामा प्रशस्तै मात्रामा रहेको छ । यो विशिष्ट वातावरणीय अवस्थासँग यहाँ बग्ने खोलानालाको अभिन्न सम्बन्ध रहेको छ । उष्ण र सम–शितोष्ण प्रदेशीय भएको यस नगरपालिकाको वन क्षेत्रमा थुप्रै प्रजातिका मिश्रित वन पाईन्छ । हावापानी, भौगोलिक अवस्थिति तथा प्रजातिको आधारमा यस नगरपालिकामा विभिन्न किसिमका वनहरु जस्तै सालको वन, वाज, चिरपाईन (खोटे सल्लो), मिश्रत वन र झाडी बुट्यान रहेका छन्।

मेलौली नगरपालिकाको पर्यावरणीय सन्तुलनका लागि पारिस्थितिक जैविक प्रणालीलाई सन्तुलितरुपबाट कायम राख्न वन, बनस्पती तथा प्राणीहरू बिचको स्थापित सम्बन्धलाई दिगोरुपमा कायम राख्न सजगता अपनाउनुपर्ने देखिन्छ । दिगो विकासका निम्ती पूर्वाधार विकासको क्रममा हुने विनासलाई न्यूनीकरण गर्न नितान्त आवश्यक छ । वातवारणीय असन्तुलनले वनस्पती वा प्राणीहरूको क्रमिक ह्रास र विनास हुँदै अन्ततः लोप हुने अवस्था हुन सक्छ । विषम हावापानीमा विभिन्न जात जातिका प्राणी र बनस्पती रहेको

यस नगरपालिकामा वन संरक्षण र सम्बद्र्धनको कार्यमा स्थानीय बासिन्दाहरूको सहभागिता अपरिहार्य हुन पुगेको छ । यिनै कुराहरूलाई मध्यनजर गरी २०४९ सालमा स्थानीय बासिन्दाहरूलाई आफ्नो दैनिक उपभोग्य वन पैदावारको उपलब्धता गराउने उद्देश्य राखी सामुदायिक वन दर्ता गर्ने कार्यको थालनी भएको पाइन्छ । मानव जीवनको लागि जैविक विविधताको संरक्षण अपरिहार्य छ । दैनिक जिवनको लागि आवश्यक काठ, दाउरा, घाँसको लागि मात्र नभई पारिस्थितिक तथा जैविक प्रणालीको सन्तुलनको लागि समेत जैविक विविधताकोमहत्वलाई दृष्टिगत गरी हाल यस नगरपालिकामा सामुदायिक वन जस्ता अवधारणाहरूलाई व्यवहारमा लागु गरिएको छ । यसै सन्दर्भमा वन वरिपरी बढिरहेको जनसंख्या, चोरी निकासी र आगामी दिनहरूमा उक्त वन क्षेत्रले मागेको आधारमा आपुर्ति गर्न नसक्ने वन पैदावारको हैसियतलाई विचार गर्दा यस क्षेत्रको जैविक विविधता व्यवस्थापन कार्य चुनौतीपूर्ण बन्दै गएको छ । हाल सामुदायिक वनहरू वन संरक्षण, सम्बद्र्धन तथा सदुपयोगमा सहभागि भइरहेका छन्। यस नगरपालिकामा साल, सिमल, सल्ला अमला, हर्रो, बर्रो, खयर, वाज, आदि जातका विरुवाहरू पाइन्छन्। जसमध्ये अमला, हर्रो, बर्रो, साज, आदि क्रमशः लोप हुदै जाने अवस्थामा रहेका छन्। गैर काष्ठ पैदावरको रुपमा व्यापारिक र आयुर्वेदिक महत्वका दृष्टिकोणले उपयुक्त देखिएका पिपला, चानमडुवा, रुदिलो, तितेपाती, असुरो, चावो, गुर्जो, आँक, वलुझार, कुरीलो, घोडताप्रे, खिर्रो, हाडजोर, धुसुरे, भोगटे, पानी, अमला, अर्चल, गुजरगाँनो, दुवो, आइटीनझार, तुलसी, पारीजात, टोटलो, घ्युँकुमारी, निम, बोझो, लहरेगुर्जा,चुत्रो, मजिठो, खोटो, पाखनवेद, टिमुर, दालचिनी, पावन, चिउरी, चिराईतो, वाकलपाते, सुतानी लहरो, हाडेलसुन, उन्यूँ, अपमार्ग, सयपत्री फूल, पाँचपाते, चरिअमिलो, मरहट्टे, वावरी सुइचोझार, कदम/संजिवन, हलेदो, सिउँडी, चरचरेलहरो, वेल, अमला, मथेझार, बर, पिपल, अम्बा, राजवृक्ष, क्यामुन, हर्रो, बर्रो, सुनलहरो, चिप्ले वहरो, तरवारे, धोवी, सिमली, रुद्रघण्टी, हड्चुर आदि जस्ता वन पैदावरहरूको उपलब्धता पनि रहेको छ । यी मध्ये हाडजोर, गुजरगाँनो, खिर्रो, हर्रो, बर्रो, पिप्ला, भोगटे, पानी अमला, आदि लोपोन्मुख अवस्थामा रहेका छन्। यस नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका वनजंगलहरुमा भालु, चितुवा, चित्तल, हरिण दुम्सी, बँदेल, खिरखिरे, सालक, बनढाडे, जरायो, मृग, बादर, बनमुसा, स्याल, बन बिरालो, खरायो, मलसाप्रो, ढेडु आदि प्रजातिका जीवहरूको लागि उपयुक्त वासस्थान उपलब्ध गराएको छ । नगरपालिकामा रहेका वनक्षेत्र तथा विभिन्न खोलानालाहरुले विभिन्न प्रजातिका चराचुरुङ्गीहरू विशेषतः कोइली, मैना, सुगा, ढुकुर, लुइँचे, गौथली, काग, भँगेरा, मयुर, हुटिट्याउँ, हुचिल, जुरेली, भद्रायो, चिल, बाज, कोटेरा, ठेउवा, बट्टाइ, चिबे, भ्याकुर, फिस्टो, रुपी, गिद्ध, धनेश, कालिज, लाटोकोसेरो, चमेरो, हाँस, परेवा, कुखुरा, तित्रा, धोबी चरो, हाडफोरुवा, क¥याङकुरुङ, भद्राई, सारस तथा विभिन्न घिस्रने जन्तुहरू हरेउ, ढोडिया, सुनगोहोरो, छेपारो, अजिंगर, भित्ती, कछुवा, सर्प, गड्यौला, जुका, अन्य किटपतङ्ग आदिलाई बासस्थान प्रदान गर्दै संरक्षित गरेको छ । यद्यपी वनजंगल अतिक्रमणका कारण प्रकृती प्रदत्त यी जैविक र वनस्पतिय अमुल्य वन सम्पदाहरूको विस्थापन र विनाशको क्रम तिव्ररुपले बढ्दै गइरहेको छ । वर्षेनी वन क्षेत्र फडानी भई चुरे क्षेत्र नाङ्गा डाँडामा परिणत हुँदै जानु र अन्य वन क्षेत्र कृषियोग्य भुभागमा परिणत हुनु तथा वन्यजन्तुहरूको वासस्थान एवं वन्य प्रजातीमा ह्रास हुनु जैविक विविधता संरक्षणका निमित्त विकराल चुनौतीका रुपमा देखिएको छ ।

यस नगरपालिकामा मुख्य रुपमा पाइने गैह्रकाष्ठ वन पैदावारहरुमा चिराईतो, तेजपात, बोझो, अल्लो काउलो, काफल, पिपला, चुत्रो, ऐसेलु, झ्याउ, च्याऊ, दतिवन, अमला, कुरिलो, हर्रो, बर्रो, बाँस, सबइ घाँस, अम्रिसो, असुरो, राजवृक्ष, बेल, सिन्दुरे, कुकुरडाइनो, भ्याकुर, थाकल, गायो, कुट्मिरो, निगुरो, डुण्डुको साग, बेथे, लहरे साग, सिमसाग, गडपुरैना, लुँडे, जामुन, बयर, भोर्लाको पात र बोक्रा सालको पात, गुँद र बीउ, तेंदुपात, कालो मुस्ली, वेत, सिकाकाइ, सतावरी, तेजपात, चानमडुवा, रुदिलो, तितेपाती, असुरो, चावो, गुर्जो, आँक, वलुझार, कुरीलो, घोडताप्रे, खिर्रो, हाडजोर, धुसुरे, भोगटे, अर्चल, गुजरगाँनो, दुवो, आइटीनझार, तुलसी, पारीजात, टोटलो, घ्युँकुमारी, निम, बोझो, वाकलपाते, सुतानी लहरो, हाडेलसुन, उन्यूँ, अपमार्ग, सयपत्री फूल, पाँचपाते, चरिअमिलो, मरहट्टे, वावरी सुनगाभा, कदमः÷संजिवन, हलेदो, टिङ्चुरझार, सिउँडी, चरचरेलहरो, वेल, पानी अमला, मथेझार, बर, पिपल, अम्बा, धोवी, सिमली, आदि मुख्य हुन्।

मेलौली नगरपालिकारहेको बैतडी जिल्लामा विभिन्न प्रकारका स्तनधारी वन्यजन्तुहरु पाइन्छन्। यस नगरपालिकामा पाइने प्रमुख वन्यजन्तुहरुमा चितुवा, चित्तल, दुम्सी, बँदेल, खिरखिरे, बनढाडे, जरायो, मृग, घोरल, लङ्गुर, बादर, बनमुसा, स्याल, बन बिरालो, रतुवा, खरायो, आदि छन । मेलौली नगरपालिका रहेको बैतडी जिल्लामा विभिन्न प्रकारका चराहरु पाइन्छन् । यस नगरपालिकामा पाईने चराचुरुङ्गीहरुमा कोइली, मैना, सुगा, ढुकुर, गौथली, काग, भँगेरा, मयुर, हुटिट्याउँ, हुचिल, जुरेली, चिल, बाज, कोटेरा, ठेउवा, बट्टाइ, चिबे, भ्याकुर, फिस्टो, रुपी, च्याखुरा, पिरौटा, भुँडिफोर, गिद्ध, धनेश, कालिज, लाटोकोसेरो, चमेरो, हाँस, परेवा, कुखुरा, तित्रा, धोबी चरो, हाडफोरुवा, कर्याङकुरुङ, भद्राई, लामपुच्छरे आदि प्रमुख छन्। यस नगरपालिकामा पाइने घिस्रने जिवजन्तुहरूमा करेत, सिरिसे, धामन, वैरिकरेत, हरेउ, ढोडिया, सुनगोहोरो, अनेक प्रकारका सर्प तथा छेपारो, भातेमहुरा, गड्यौला, जुका, अन्य किटपतङ्ग आदि प्रमुख छन् कीरा फट्याङ्ग्राहरु मौरी, खागो, पुत्को, कठेउरी, गोब्रेकीरा, बिच्छी, खजुरो, झुसिलो, बारुलो, उडुस, अरिंगाल, शङ्खेकीरा, बच्छ्युँ, माकुरा, बअरिमोठे, डाँस, पतेरो, साङ्लो, लामखुट्टे लगायत विभिन्न प्रकारका किरा फट्याङ्ग्राहरु आदि ।

मेलौली नगरपालिकाभित्र रहेका सामुदायिक,कवुलियत वनहरुलाई तलको तालिकामा उल्लेख गरीएको छ।

तालिका नं. २९ नगरपालिका भित्र रहेका वनहरुको विवरण

क्र.स.	वनको नाम	ठेगाना	वनको प्रकार
१	नव दुर्गा वन	मेलौली	कवुलियत वन
२	लालीगुराँस वन	मेलौली	कवुलियत वन
३	कैलपाल वन	मेलौली	कवुलियत वन
४	ढुंगेवखल वन	मेलौली	कवुलियत वन
५	हरिवटा वन	मेलौली	कवुलियत वन
६	सुन्दरखोला वन	मेलौली	कवुलियत वन
७	गोगनरोड वन	मेलौली	कवुलियत वन
८	रौलागाड वन	मेलौली	कवुलियत वन
९	सुनइराज वन	मेलौली	कवुलियत वन

१०	पिपलकोट वन	मेलौली	कवुलियत वन
११	सन्तोष वन	मेलौली	कवुलियत वन
१२	घाडी वन	मेलौली	कवुलियत वन
१३	घडिल्लासेन वन	मेलौली	कवुलियत वन
१४	सातचोरी वन	मेलौली	कवुलियत वन
१५	चिनाड वन	मेलौली	कवुलियत वन
१६	पशुपतिनाथ वन	मेलौली	कवुलियत वन
१७	इजरगाडा वन	मेलौली	कवुलियत वन
१८	सिराडडाँडा वन	मेलौली	कवुलियत वन
१९	धौखानी वन	मेलौली	कवुलियत वन
२०	खोचलेखान वन	मेलौली	कवुलियत वन
२१	तिमिल्याघडी वन	मेलौली	कवुलियत वन
२२	सत्पोरी वन	मेलौली	कवुलियत वन
२३	भष्यावटा मल्ला वन	मेलौली	कवुलियत वन
२४	भष्यावटा वन	मेलौली	कवुलियत वन
२५	मेलथला वन	मेलौली	कवुलियत वन
२६	गोदावरी वन	मेलौली	कवुलियत वन
२७	भोला वन	मेलौली	कवुलियत वन
२८	असमीकेदार वन	मेलौली	कवुलियत वन
२९	लक्ष्मिपुर ना	मेलौली	कवुलियत वन
३०	शिव शक्ति वन	मेलौली	कवुलियत वन
३१	मङ्गलेश्वर वन	मेलौली	कवुलियत वन
३२	घुसुल्ला वन	मेलौली	कवुलियत वन
३३	केदार वन	मेलौली	कवुलियत वन
३४	रामशरण वन	मेलौली	कवुलियत वन
३५	पानी फुट्टा वन	मेलौली	कवुलियत वन
३६	नवदुर्गा वन	मेलौली	सामुदायिक वन
३७	टिक भल्या वन	मेलौली	सामुदायिक वन
३८	उदयदेव वन	मेलौली	सामुदायिक वन
३९	टिक वन	मेलौली	सामुदायिक वन
४०	सालसेली वन	मेलौली	सामुदायिक वन
४१	रानी वन	मेलौली	सामुदायिक वन
४२	महारुद्र वन	मेलौली	सामुदायिक वन
४३	किमुडा वन	मेलौली	सामुदायिक वन
४४	श्रीकेदार मलेना वन	मेलौली	सामुदायिक वन
४५	महादेव वन	मेलौली	सामुदायिक वन

४६	तोली वन	मेलौली	सामुदायिक वन
४७	खैरेनीटाक वन	मेलौली	सामुदायिक वन
४८	दुर्गावेताल वन	मेलौली	सामुदायिक वन
४९	वगना वन	मेलौली	सामुदायिक वन
५०	भुमिराज समैजी वन	मेलौली	सामुदायिक वन

स्रोतः वन डिभिजन शाखा कार्यालय मेलौली

६.२ विपद् जोखिम व्यवस्थापनः

नगर र वडा स्तरीय विपद्व्यवस्थापन समिति गठन भएको छ । स्थानीय आपतकालीन सञ्चालन केन्द्र स्थापना प्रक्रिया अगाडि बढेको छ । स्थानीय आपतकालीन सञ्चालन केन्द्रले गैर सरकारी संस्थाहरू र सरकारी एजेन्सीहरू र अन्य सरोकारवालाहरू सहित नगर स्तरीय प्रकोप सम्बन्धी जानकारीका लागि समन्वय र सञ्चार बिन्दु बनाउने काम अगाडि बढेको छ । विपद्जोखिम न्यूनीकरणका लागि नगरपालिकाको आफ्नै राष्ट्रिय एकीकृत सूचना प्रणाली विकासको कार्यविधि तयार गरी यस मार्फत विपद्का सूचनाहरू एकै ठाउँबाट सबैले जानकारी पाउने व्यवस्था अगाडि बढाइएको छ ।

यस नगरपालिकामा जंगलि जनावर (चितुवा) ले २०६० साल पछि धेरै क्षति गरेको देखिन्छ । अब्यवस्थित बसोबास तथा कमजोर भौतिक संरचना निर्माणको क्रम बढदै गएकोले भुकम्पबाट पनि थप जोखिम बढ्ने देखिन्छ । तसर्थ कम्तीमा पनि करिब ३००० भन्दा बढी घरधुरीका करिब १७००० जनसंख्याका लागि आतकालिन व्यवस्थान गर्न सक्ने गरी विपद् प्रतिकार्यका लागि पूर्वतयारी योजना गर्न आवश्यक देखिन्छ । वनजंगल नासिदै गर्दा जंगली जनावरहरु बस्तीमा आउने क्रम बढेको देखिन्छ । हरेक बर्ष सुख्खा खडेरी लगातार बढ्दै गएमा अन्नपातमा उत्पादनमा समेत समस्या बढदै जाने देखिन्छ । बिकास र जीविकोपार्जनका लागि गरिने क्रियाकलापहरुमा जोखिम न्यूनीकरण गर्न , उत्थानशील क्षमता वृद्धि गर्ने र जलवायु परिवर्तनका असरको समाना गर्न अनुकूलन हुने गरी विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्न पर्ने आवश्यक रहेको देखिन्छ ।

मेलौली नगरपालिकाको विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम पाश्र्वचित्रमा उल्लेख भए अनुसार नगरपालिकाका केही स्थानका घरधुरी जोखिममा रहेका छन । खोलानालाले वर्षेनी बाटो परिवर्तन गर्ने गरेका कारण नदी किनारमा रहेका कृषि क्षेत्र बगरमा परिणत हुने गरेका छन् । नदी कटानका साथै नगरपालिका भित्र पहिरोको जोखिमयुक्त क्षेत्रहरू समेत रहेका छन् । यदाकदा वनजंगल वरपरका क्षेत्रमा आगलागीको जोखिम समेत रहेको छ भने वनजंगल वरपरका क्षेत्रमा वन्यजन्तुका् कारण वालिनाली तथा धनजनमा क्षती हुने गरेको (बाँदर आदि) देखिन्छ । चटयाङ्गका कारण समेत यदाकदा धनजनको क्षति हुने गरेको छ । विपद् जोखिम तथा सम्भाव्य क्षेत्रहरूको नक्साङ्कन भई सो अनुसारको भू-उपयोग पद्धति अवलम्बन गर्ने नीति कार्यान्वयन भएको छैन । विपद्को त्रासले स्थानीयहरू घर/बस्ती छाडी अन्यत्र बसाइँसराइ सर्ने सम्मको अवस्था सिर्जना भएकोछ । विपद्को जोखिमले जग्गा/जमिन बिक्री गर्ने वा भू-उपयोग परिर्वतन गर्ने प्रवृति रोक्नु सकिएको छैन । नगरपालिका स्तरमा वैज्ञानिक भू-उपयोग प्रणाली स्थापना तथा विपद् न्यूनीकरण गर्न नयाँ प्रविधिको प्रयोग भएका देखिएको छैन ।

६.३ जल स्रोतको विवरणः

मेलौली नगरपालिका भित्र रहेका खानेपानी तथा जलस्रोतका प्रमुख स्रोतहरुलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरीएको छ ।

तालिका नं. ३० खानेपानीका स्रोतहरुको विवरण

क.स	विवरण	ठेगाना
१	सुर्नया नदी	मेलौली
२	ग्वालेक खानेपानी	मेलौली
३	वागगोठ खोला	मेलौली
४	स्याडी खोला	मेलौली

६.४ मेलौली नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका खानीहरु सम्बन्धि विवरणः

यस नगरपालिकाका विभिन्न क्षेत्रहरुमा विभिन्न किसिमका खानीहरु रहेका पाइएको छ जसलाइ तपशील अनुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ ।

- ✓ जतरा खानी
- ✓ घट्ट खानी
- ✓ पथ्थर खानी
- ✓ धाउखानी
- ✓ फलाम खानी
- ✓ सुनखानी
- ✓ कमेरो खानी
- ✓ रातोमाटो खानी
- ✓ खडी/खरी ढुङ्गा खानी
- ✓ अग्पडा ढुङ्गा खानी
- ✓ चुन ढुङ्गा खानी

परिच्छेद — सात पुर्वाधार विकासको अवस्था

७.१ यातायात पुर्वाधारः

डडेल्धुरा जिल्लाको सदरमुकाम देखी पाटन नगरपालिकाको पाटन वजार हुदै पाटन पञ्चेश्वर सडक खण्डको मेलौली नगरपालिका भित्र पर्ने करीव ३७ कीलोमिटर सडक खण्ड कालोपत्रे सडक छ । जसले वैतडीकोसदरमुकाम सम्म जोडिएको छ।नगरपालिकाको केन्द्र देखी देशका विभिन्न स्थानमा लामो दुरीमा यात्रा गर्न सजिलो बनाएको छ । मेलौली नगरपालिकादेखि संघिय राजधानी काठमाण्डौ, नेपालगञ्ज प्रदेश राजधानी धनगढी ,महेन्द्रनगर लगायत देशका विभिन्न भागमा दैनिक यातायात सञ्चालनमा रहेको छ । वैतडी–काठमाडौंको एसी, डिलक्स बस सेवा पनि सञ्चालनमा रहेको छ । यसको साथै नगरपालिकाका सवै वार्डहरुमा यातायात सुविधाले छोएको छ र थप ६० वटा रोडहरु सडक गुरुयोजना वनाई काम थालनी भएको छ । यति हुँदाहुँदै पनि नगरपालिका उच्च पहाडी भूभागमा अवस्थित भएको कारण नगरपालिकाका सबै वडाहरूको सवै भुभागमा सडक सञ्जाल विस्तार हुन सकेको छैन । भएका सडकहरू नगरपालिकाको खेती योग्य जमिनमा सिंचाइको व्यवस्था राम्रो भएकोले खाद्यान्न, उखु , आलु, तेलहन, दलहन, फलफुल, दुग्ध उत्पादन आदिको राम्रो उत्पादन भैरहेकोमा नगरपालिकाका सबै वडाहरुमा सडकको सुविधा सजिलो नभएकाले उत्पादित वस्तुलाई बजारसम्म पुर्याउन गाह्रो परेको देखिन्छ । नगरपालिकाका सबै वडाहरुमा सडकको विस्तार सन्तोषजनक नभएकोले गाउँबासीहरुलाई समयमै आवश्यक उपचार तथा औषधिको सेवा र बजारमा पहुँच पुर्याउन निकै नै अप्ठ्यारो भएको देखिन्छ । नगरपालिकामा यातायातका विभिन्न साधनहरूको उपयोग भएको देखिन्छ । नगरपालिकामा ट्याक्टर, जीप, मोटरसाइकल, साइकलको समेत उपयोग गरिएको देखिन्छ । नगरपालिकाका सडकमार्ग राम्रो भएका रुटहरूमा बस सेवा चालु रहेको छ । सडक यातायातको लागि आवश्यक विभिन्न पूर्वाधारहरू जस्तै सवारी साधन पार्किङ स्थल, बस स्टप, यात्रु प्रतिक्षालय, सडक बत्ती, पैदलयात्रीले सडक पार गर्ने जेब्रा क्रसिङ, सडक सङ्केत चिह्न, बसको अन्तिम बिसौनी सम्बन्धी सेवा सुविधाहरू व्यवस्थित रुपमा विकास गर्नु पर्ने देखिन्छ । यस नगरपालिकामा यातायातको साधनको रुपमा जिप प्रयोग भएको देखिन्छ । बाटो सानो तथा कच्ची भएकाले सवारी साधनको रुपमा जिप नै यहाँको प्रमुख यातायातको साधनको रुपमा देखिएको छ । दिगो पर्यटन विकासका लागि नियमित सवारी साधनको पहुँच र सडक विस्तारको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । अतः नगरपालिकाको सर्वाङ्गीण विकास एवं दिगो पर्यटन प्रवद्र्धनका लागि बाटोघाटो र यातायातको समुचित विकासका लागि जोड दिनु पर्ने आवश्यकता छ ।मेलौली नगरपालिका भित्र रहेका केही सडक खण्डहरुलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरीएको छः

तालिका नं. ३१ नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सडकहरुको विवरण

सि.न	सडकको नाम	सडकको प्रकार		
		कालो पत्रे	ग्राभेल	कच्ची
		कि.मि.	कि.मि.	कि.मि.
१	पाटन पञ्चेश्वर सडक खण्ड	३७	०	०
२	सलेना-दुर्गास्थान-देहीमाण्डौ सडक खण्ड	०	०	९
३	लामालेक बलराघाट सडक खण्ड	०	०	५
४	मेलौली उग्रतारा सडक खण्ड	५		३
५	घेरेलु-द्वारसैनी-जर्कु सडक खण्ड	०	०	९
६	हरडाखान-कोटीगाउँ-सिमदोगडा सडक खण्ड	०	०	५
७	मर्छले-थ्वा-पचकोरा सडक खण्ड	०	०	३
८	द्वारसैनी प्रतिष्ठान-रडमा-बसाली-कृषि सडक खण्ड	०	०	१.५
९	हरडाखान-कान्तिपुर-बिशालपुर सडक खण्ड	०	०	२.५
१०	दुर्गास्थान-सेली-लिखोडा-स्याल्तडी सडक खण्ड	०	०	५
११	ऐचेकाडा-ढुणु-लामालेक सडक खण्ड	०	०	३
१२	लामालेक-तितावै सडक खण्ड	०	०	७.५
१३	काडा बजार- महारुद्रधाम सडक खण्ड	०	०	२.१
१४	स्वाखानी-थ्वा-तोल्या सडक खण्ड	०	०	६
१५	हरडाखान-असुर-रोकटा-कोल्तडी सडक खण्ड	०	०	६.५
१६	हरडाखान-रौलीगडा-सिमदोगडा सडक खण्ड	०	०	३
१७	बाकोठ-लेक सडक खण्ड	०	०	१.५
१८	लामालेक-तितावै खण्ड	०	०	११
१९	बसपार्क-सिगापुर सडक खण्ड	०	०	०.८५
२०	स्वाखानी-नेत्रज्योती सडक खण्ड	०	०	३.५
२१	गिरेगाडा तितावै सडक	०	०	१

७.२ सञ्चार तथा प्रविधीः

मेलौली नगरपालिका क्षेत्रमा आधुनिक संचार माध्यमको रुपमा मोबाईलफोन र ईन्टरनेट सेवाको प्रयोग दिनप्रतिदिन बढीरहेको छ । ल्याण्डलाइन टेलिफोनको सुविधा नभएपनि मोवाइल सेवामा नेपाल टेलिकम,ऐनसेल,स्मार्ट सेलले सेवा प्रदान गरीरहेका छन । युवापुस्तामा मोबाइल ईन्टरनेटको प्रयोग पनि बढ्दो छ । संचार माध्यमको रुपमा नगर क्षेत्रमा एक हुलाक सेवा कार्यालय रहेको छ ।

परिच्छेद — आठ संस्थागत विकास तथा सुशासन

८.१ संगठानात्मक तथा मानव संशाधानको अवस्थाः

हाल सम्ममा मेलौली नगरपालिका र नगरपालिका अन्तर्गतका सबै वडा कार्यालयहरुको संगठन संरचना तपशील अनुसार रहेको पाइन्छ । यो संगठन संरचना अध्यावधिक भइरको छ ।

मेलौली नगरपालिकाको संगठन संरचना

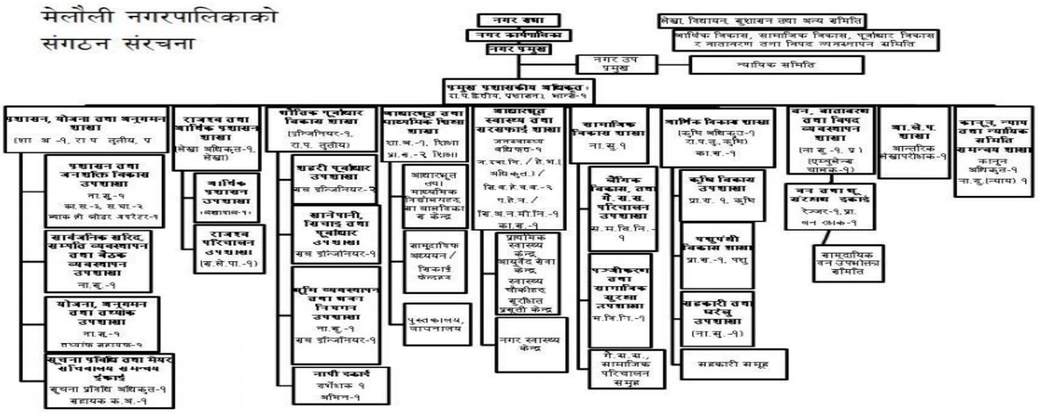

वडा कार्यालय संगठन संरचनाः

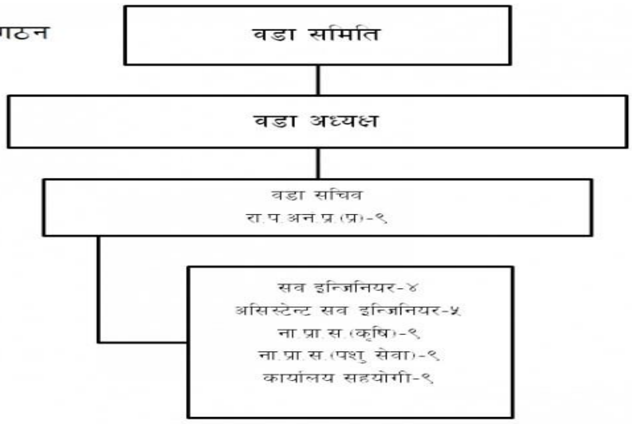

८.२ मेलौली नगरपालिकाका कार्यपालिका सदस्यहरुको विवरण

तालिका नं. ३२ नगर कार्यपालिका सदस्यहरुको विवरण

क्र.स	नाम थर	पद	सम्पर्क नं.
१	भीम बहादुर चन्द	नगर प्रमुख	९८४८८९१५४०
२	पार्वती बोहरा (विष्ट)	नगर उपप्रमुख	९८४८८९८०१२
३	शरद सिंह नेगी	वडा अध्यक्ष वार्ड नं. १	९८६८७१०७३०
४	कृष्ण दत्त भट्ट	वडा अध्यक्ष वार्ड नं. २	९८४८८८३९८७
५	गगन सिंह भाट	वडा अध्यक्ष वार्ड नं. ३	९८४८८९०६६१
६	हर्क बहादुर चन्द	वडा अध्यक्ष वार्ड नं. ४	९८४७५९७२९१
७	भरत सिंह पुजारा	वडा अध्यक्ष वार्ड नं. ५	९८४८८५३२२५
८	तारा दत्त भट्ट	वडा अध्यक्ष वार्ड नं. ६	९८४८७९३८३८
९	राम चन्द्र भट्ट	वडा अध्यक्ष वार्ड नं. ७	९८६१७८५६८४
१०	तपेन्द्र सिंह विष्ट	वडा अध्यक्ष वार्ड नं. ८	९८४४३५१६८५
११	लोक राज भट्ट	वडा अध्यक्ष वार्ड नं. ९	९८६५७४२५५९
१२	नन्दा ओझा (भट्ट)	महिला सदस्य	९७४९३१७९३१
१३	मानमति कामी	महिला सदस्य	९८६५८९५३२९
१४	धाना चन्द	महिला सदस्य	९८६८८६८९४७
१५	पार्वती भट्ट(ओझा)	महिला सदस्य	९८६५७०२९४९
१६	धाना तिरुवा(वि.क.)	महिला सदस्य	९८६८७०८८३३
१७	बिजय पोखरेल	दलित सदस्य	९८६८४८८५४०
१८	सुरेश परियार	दलित सदस्य	९८४१२८३७९२
१९	धरम सिंह दयाल	दलित सदस्य	९८६२२५३३५१

८.३ नगरपालिकामा रहेका कर्मचारीहरुको विवरणः

तालिका नं. ३ नगरपालिकाका कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.स	नाम थर	पद	शाखा
१	नारायण बहादुर चन्द	नि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	
२	सपना कार्की	अधिकृत छठौ	प्रशासन तथा योजना
३	नारायण बहादुर चन्द	स्वास्थ्य संयोजक	आधारभुत स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखा
४	चन्द्र प्रकास भट्ट	सुचना अधिकृत	सुचना प्रविधि शाखा
५	राज बहादुर चन्द	अधिकृत छठौ	आधारभुत स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखा
६	कमलापति भट्टराई	पशु सेवा प्राविधिक	पशु सेवा शाखा

७	भुवन बाग	ईन्जिनियर	पुर्वाधार शाखा
८	मोहन सिंह भाट	सि.अ.हे.ब.अधिकृत	स्वास्थ्य शाखा
९	मनु कुमारी क्षेत्री	शिक्षा अधिकृत	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा
१०	अनिल प्रसाद पन्त	अधिकृत छठौ	कृषि शाखा
११	सन्ध्या जोशी भट्ट	रोजगार संयोजक	प्रधानमन्त्रि रोजगार शाखा
१२	टीका सिंह विष्ट	कम्पुटर अपरेटर	सुचना प्रविधि शाखा
१३	जोहारी सिंह विष्ट	सब इन्जिनियर	पुर्वाधार शाखा
१४	धर्मन्द्र बहादुर चन्द	सब इन्जिनियर	पुर्वाधार शाखा
१५	ललित प्रसाद पन्त	सब इन्जिनियर	पुर्वाधार शाखा
१६	भागरथी निदाल	सब इन्जिनियर	पुर्वाधार शाखा
१७	दीपक जोशी	लेखा प्रमुख	आर्थिक प्रशासन शाखा
१८	चक्रमणी जोशी	सहायक पाँचौ	जिन्सी
१९	महेन्द्र सिंह नायक	कम्पुटर अपरेटर	शिक्षा शाखा
२०	रोहित भट्ट	प्राविधिक सहायक	शिक्षा शाखा
२१	भोजराज भट्ट	रोजगार सहायक	प्रधानमन्त्रि रोजगार शाखा
२२	विरेन्द्र सेटी	सब ओभरसियर	पुर्वाधार शाखा
२३	मधु भट्ट	सामाजिक परिचालक	मेलौली सामुदायिक सिकाई केन्द्र
२४	कल्पना भट्ट	सामाजिक परिचालक	विशालपुर सामुदायिक सिकाई केन्द्र
२५	डम्बरी पन्त	सामाजिक परीचालक	महारुद्र सामुदायिक सिकाई केन्द्र
२६	अर्जित दत्त भट्ट	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन
२७	भान बहादुर चन्द	वडा सचिव	वडा नं. २
२८	अनिता चन्द	वडा सचिव	वडा नं. ३
२९	सुरेन्द्र दत्त भट्ट	वडा सचिव	वडा नं. ८
३०	निर्मला पाठक	वडा सचिव	वडा नं. ६
३१	चिन्तामणी भट्ट	वडा सचिव	वडा नं. ७
३२	लोकराज जोशी	वडा सचिव	वडा नं. ५
३३	अनिता नेगी	फिल्ड सहायक	पञ्जिकरण तथा सामाजिक सुरक्षा
३४	हिमाल सिंह भाट	कार्यालय सहायक	वडा नं. ९
३५	राज बहादुर चन्द	वडा सचिव	वडा नं. १

८.४ संघ संस्था सम्बन्धि विवरणः

मेलौली नगरपालिकाभित्र रहेका सामाजिक सामुदायिक संघ संस्थाहरुको विवरणलाई तपशिल रुपमा उल्लेख गरीएको छ ।

तालिका नं. ३३ नगरपालिका भित्र रहेका संघ संस्थाहरुको विवरण

क्र.स.	सामाजिक, सामुदायिक संघ संस्थाहरु	स्थान
१	मेलौली नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	मे.न.पा.१
२	जिल्ला आयुर्वेद अस्पताल	मे.न.पा.७
३	इलाका हुलाक कार्यालय	मे.न.पा.७
४	ईलाका प्रहरी कार्यालय तसेव दहि	मे.न.पा.१
५	सामुदायिक रेडीयो मेलौली एफ.एम	मे.न.पा.१
६	कुमारी बैंक	मे.न.पा.७
७	किसान माइक्रो फाइनान्स	मे.न.पा.७
८	डिप्रोक्स नेपाल लघुवीत्त	मे.न.पा.७
९	सिवाइसी नेपाल लघुवीत्त	मे.न.पा.७
१०	वन डिभिजन शाखा कार्यालय	मे.न.पा.७
११	९ वटै वडा कार्यालयहरु	मे.न.पा.१, २,३,४,५,६,७,८ र ९
१२	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मेलौली शाखा	मे.न.पा.१
१३	मेलौली धार्मिक सेवा समिति	मे.न.पा.१
१४	सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरु	
१५	द्वारिका देवी ठकुरानी स्मृति प्रतिष्ठान	मे.न.पा.७
१६	शहिद मिन बहादुर चन्द स्मृति प्रतिष्ठान	मे.न.पा.७
१७	सपोर्ट सोसाइटी नेपाल	मे.न.पा.१
१८	सामुदायिक वचत तथा ऋण कार्यालय	
१९	कृषि समुहहरु	
२०	कृषि तथा पशुपन्क्षी विकास फार्महरु	
२१	सहकारी संस्थाहरु	
२२	सामुदायिक वनहरु	
२३	बाल क्लब युवा क्लब	
२४	सहिद स्मृति सार्वजनिक पुस्तकालय	मे.न.पा.१
२५	सामुदायिक सिकाई केन्द्रहरु	मे.न.पा. ५,७ र ९
२६	घरेलु	मे.न.पा.१
२७	लघु जल विद्युत्त आयोजनाहरु	मे.न.पा.१
२८	अन्य सामुदायि संघ संस्थाहरु	

८.५ ऐन, नीति, नियम र कार्यप्रणालीः

- युवा तथा खेलकुद कार्यवीधि २०७९
- आर्थिक ऐन २०७९
- मेलौली नगरपालिकाको आवधिक विकास योजना
- मेलौली नगरपालिकाको क्षमता विकास योजना
- आधाभुत तह परिक्षा संचालन कार्यवीधि २०७५
- लैंगिक हिंसा निवारण कोष संचालन कार्यवीधि २०७८
- विद्यलय अनुदान कार्यवीधि २०७५
- नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना
- नगरपालिकाको उद्यम विकास योजना
- सार्वजनिक खर्च मापदण्ड २०७७
- मदिरा नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन कार्यवीधि २०७५
- प्रोत्साहन भत्ता निर्देशिका २०७५
- विनियोजन ऐन २०७८
- आर्थिक ऐन २०७८
- करारमा प्रावीधिक कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने कार्यवीधि २०७५
- मेलौली नगरपालिका भवन तथा योजना मापदण्ड २०७५
- शिक्षा व्यवस्थापन कार्यवीधि २०७६
- प्रारम्भिक वातावरण परिक्षण कार्यवीधि २०७८
- राजपत्र प्रकासन कार्यवीधि २०७५
- सहकारी ऐन २०७५
- वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण ऐन २०७७
- कृषि व्यवसाय प्रवर्धन ऐन २०७५
- न्यायिक समिति ऐन २०७५
- प्रशासकीय कार्यवीधि नियमित गर्ने ऐन २०७५
- अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण कार्यवीधि २०७५
- घ वर्गका निर्माण व्यवसायि ईजाजत पत्र सम्बन्धी कार्यवीधि २०७५
- बजार अनुगमन निर्देशिका २०७५

- एकल पुरुष तथा टुहुरा बालबालिका कार्यवीधि २०७५
- एकीकृत सम्पत्तीकर कार्यवीधि २०७५
- सेवा करार कर्मचारी व्यवस्थापन कार्यवीधि २०७५
- क्याम्पस अनुदान कार्यवीधि २०७५
- आर्थिक सहायता कार्यवीधि २०७५
- मेलौली नगरपालिका वैठक तथा भ्रमण तथा खर्च निर्देशिका २०७५
- यान्त्रीक उपकरण संचालन कार्यवीधि २०७५
- उपभोक्ता समिति गठन संचालन र व्यवस्थापन कार्यवीधि २०७४
- निर्णय आदेश र अधिकारको प्रमाणीकरण कार्यवीधि नियमावली २०७४
- नगरसभा संचालन कार्यवीधि २०७४
- नगर कार्यपालिका बैठक संचालन कार्यवीधि २०७४
- कार्यविभाजन नियमावली २०७४
- गरीब घर परिवार पहिचान तथा परिचयपत्र वितरण निर्देशिका २०७५
- राजस्व तथा आर्थिक ऐन २०७७
- विपद् कोष व्यवस्थापन कार्यवीधि २०७५
- विपद् जोखिम तथा व्यवस्थापन ऐन २०७५
- कोरोना भाईरस लकडाउन राहात मापदण्ड २०७६
- मेलौली नगरपालिकाको विद्यलय शिक्षा संचालन व्यवस्थापन तथा नियमन कार्यवीधि २०७६
- एम्बुलेन्स सेवा संचालन कार्यवीधि २०७५
- युवा तथा खेलकुद कार्यवीधि २०७९
- विपद् पुर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७९

अनुसुचीः मेलौली नगरपालिका र नगरपालिका अन्तर्गतका सम्पुर्ण वडाहरुका नक्साहरु

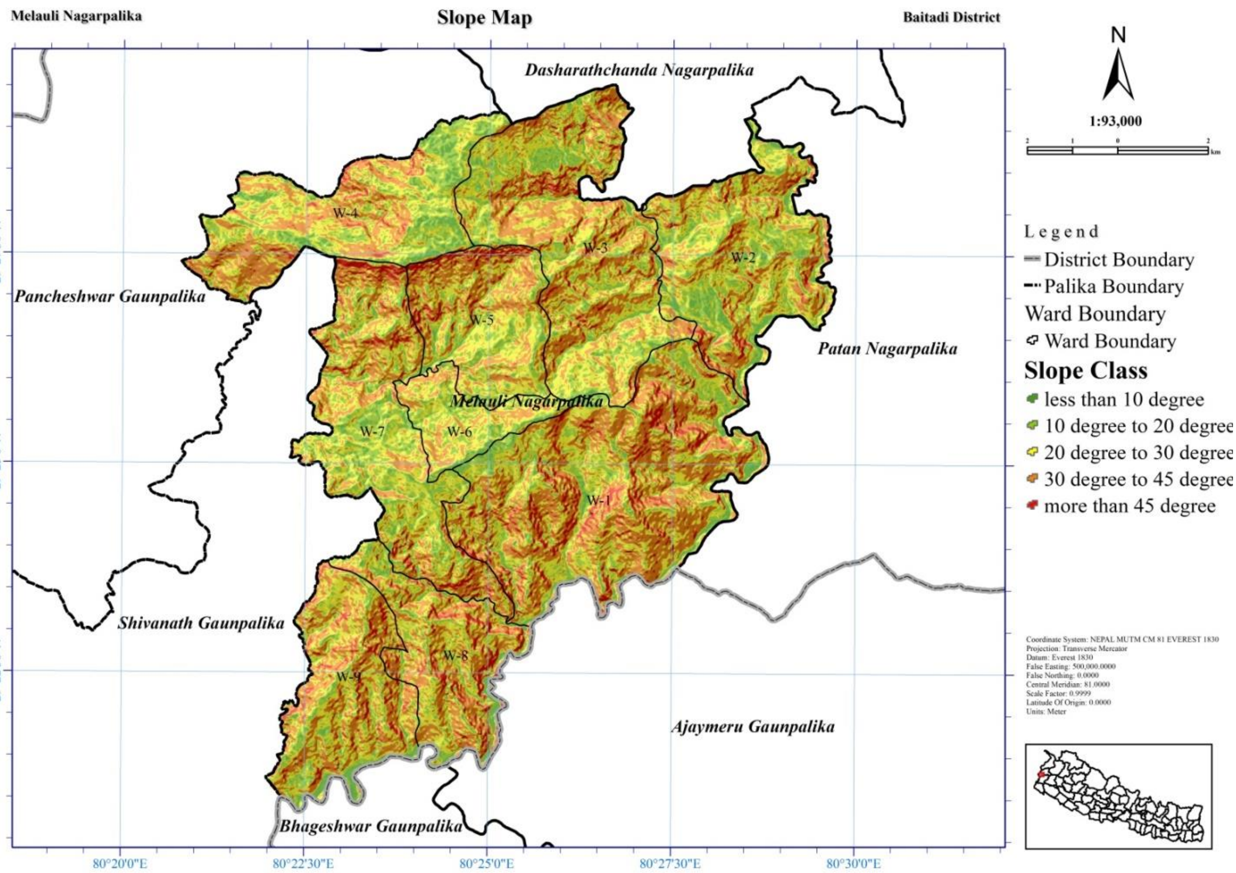

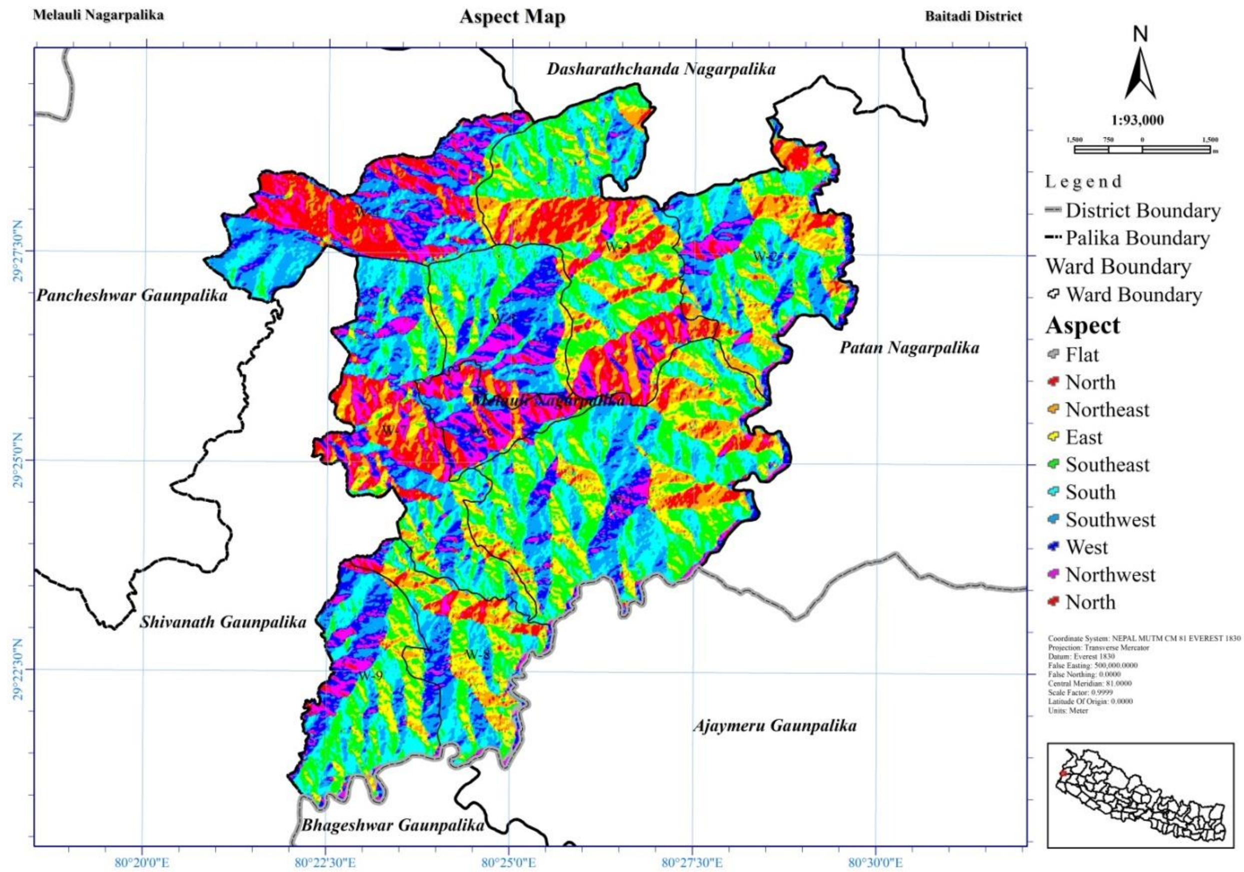

Melauli Nagarpalika
Aspect Map
Baitadi District
Dasharathchanda Nagarpalika
Pancheshwar Gaunpalika
Patan Nagarpalika
Shivanath Gaunpalika
Ajaymeru Gaunpalika
Bhageshwar Gaunpalika
1:93,000
Legend
District Boundary
Palika Boundary
Ward Boundary
Ward Boundary
Aspect
Flat
North
Northeast
East
Southeast
South
Southwest
West
Northwest
North
80°20'0"E
80°22'30"E
80°25'0"E
80°27'30"E
80°30'0"E
29°27'30"N
29°25'0"N
29°22'30"N

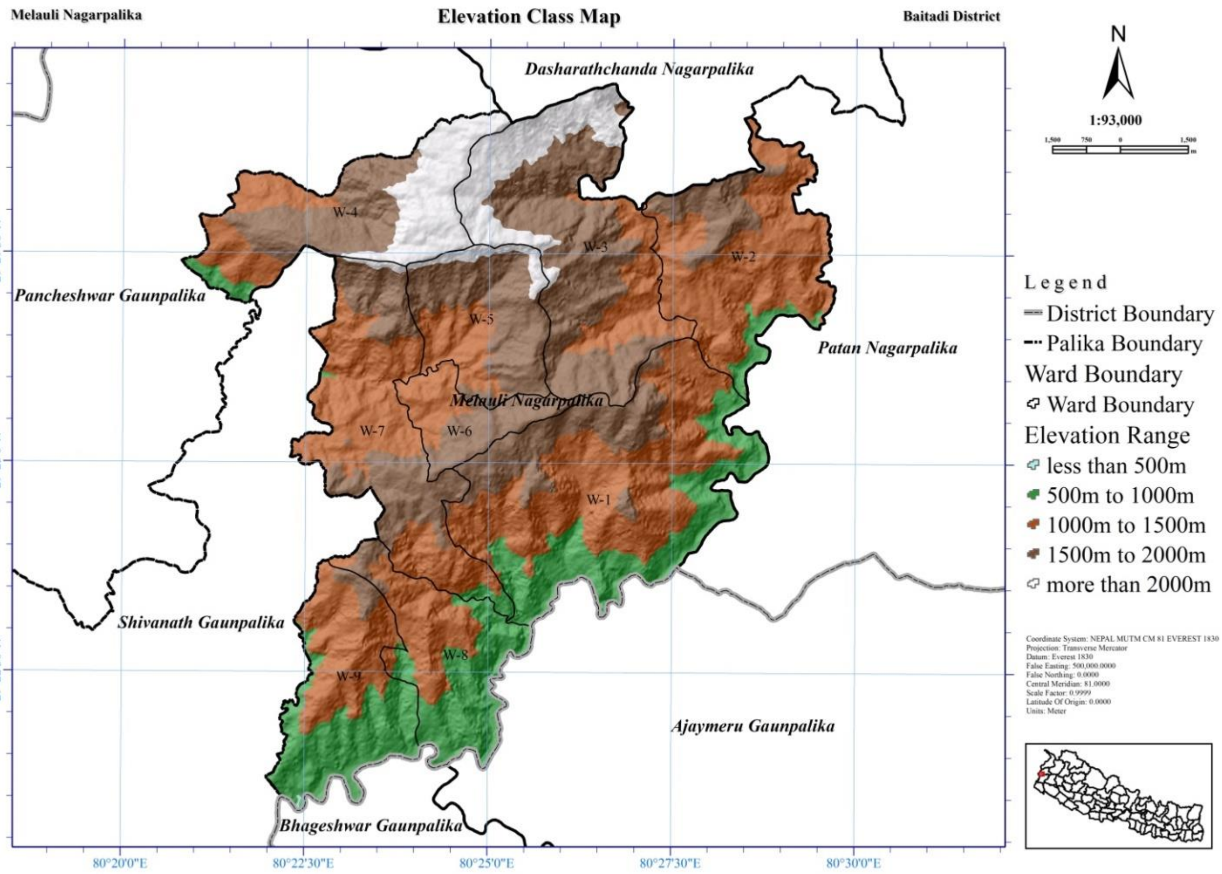
Melauli Nagarpalika
Elevation Class Map
Baitadi District
N
1:93,000
Dasharathchanda Nagarpalika
Pancheshwar Gaunpalika
Patan Nagarpalika
Melauli Nagarpalika
Shivanath Gaunpalika
Ajaymeru Gaunpalika
Bhageshwar Gaunpalika
W-1
W-2
W-3
W-4
W-5
W-6
W-7
W-8
W-9
Legend
District Boundary
Palika Boundary
Ward Boundary
Ward Boundary
Elevation Range
less than 500m
500m to 1000m
1000m to 1500m
1500m to 2000m
more than 2000m
80°20'0"E
80°22'30"E
80°25'0"E
80°27'30"E
80°30'0"E
29°27'30"N
29°25'0"N
29°22'30"N

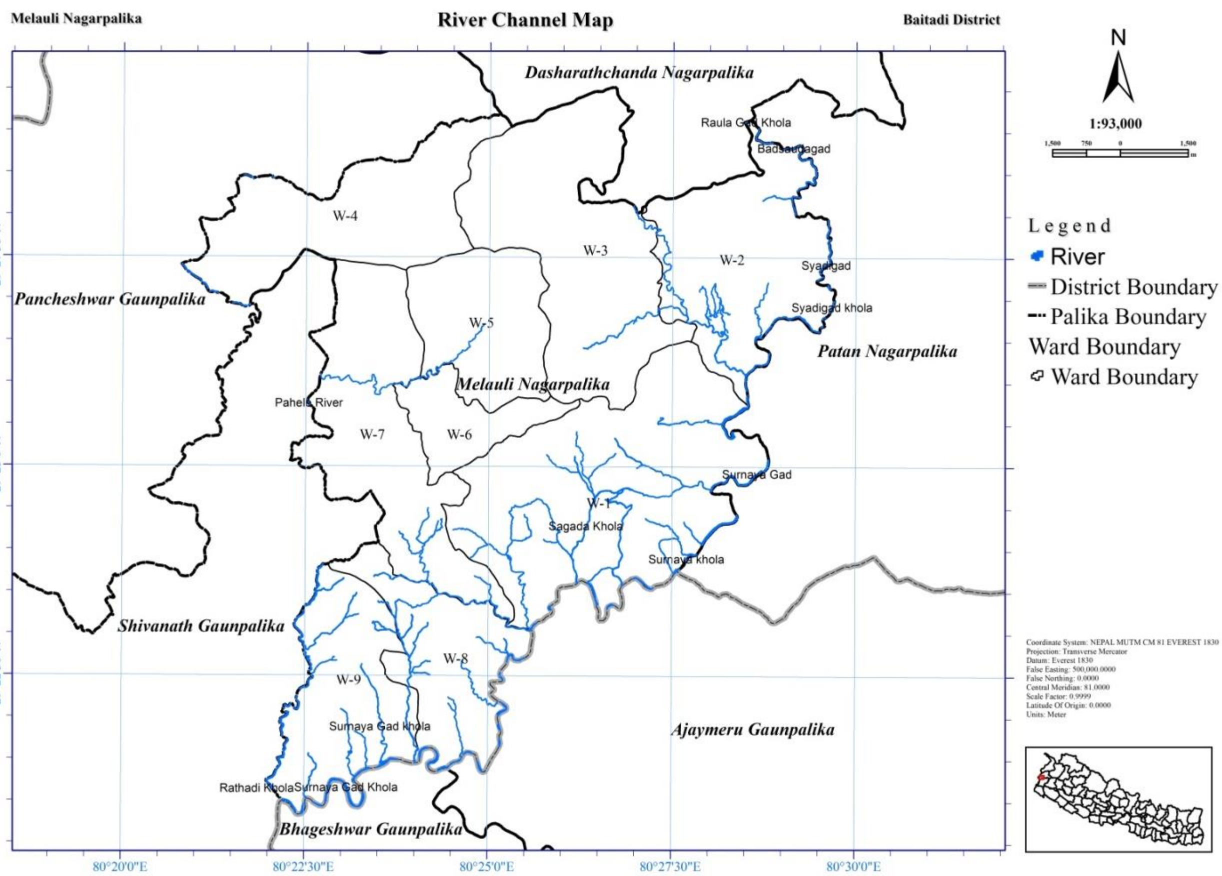
Melauli Nagarpalika
River Channel Map
Baitadi District
N
1:93,000
Dasharathchanda Nagarpalika
Pancheshwar Gaunpalika
Patan Nagarpalika
Melauli Nagarpalika
Shivanath Gaunpalika
Ajaymeru Gaunpalika
Bhageshwar Gaunpalika
Raula Gad Khola
Syadigad
Syadigad khola
Pahela River
Surnaya Gad
Sagada Khola
Surnaya khola
Surnaya Gad khola
Rathadi Khola
Surnaya Gad Khola
W-1
W-2
W-3
W-4
W-5
W-6
W-7
W-8
W-9
Legend
River
District Boundary
Palika Boundary
Ward Boundary
Ward Boundary
80°20'0"E
80°22'30"E
80°25'0"E
80°27'30"E
80°30'0"E
29°27'30"N
29°25'0"N
29°22'30"N

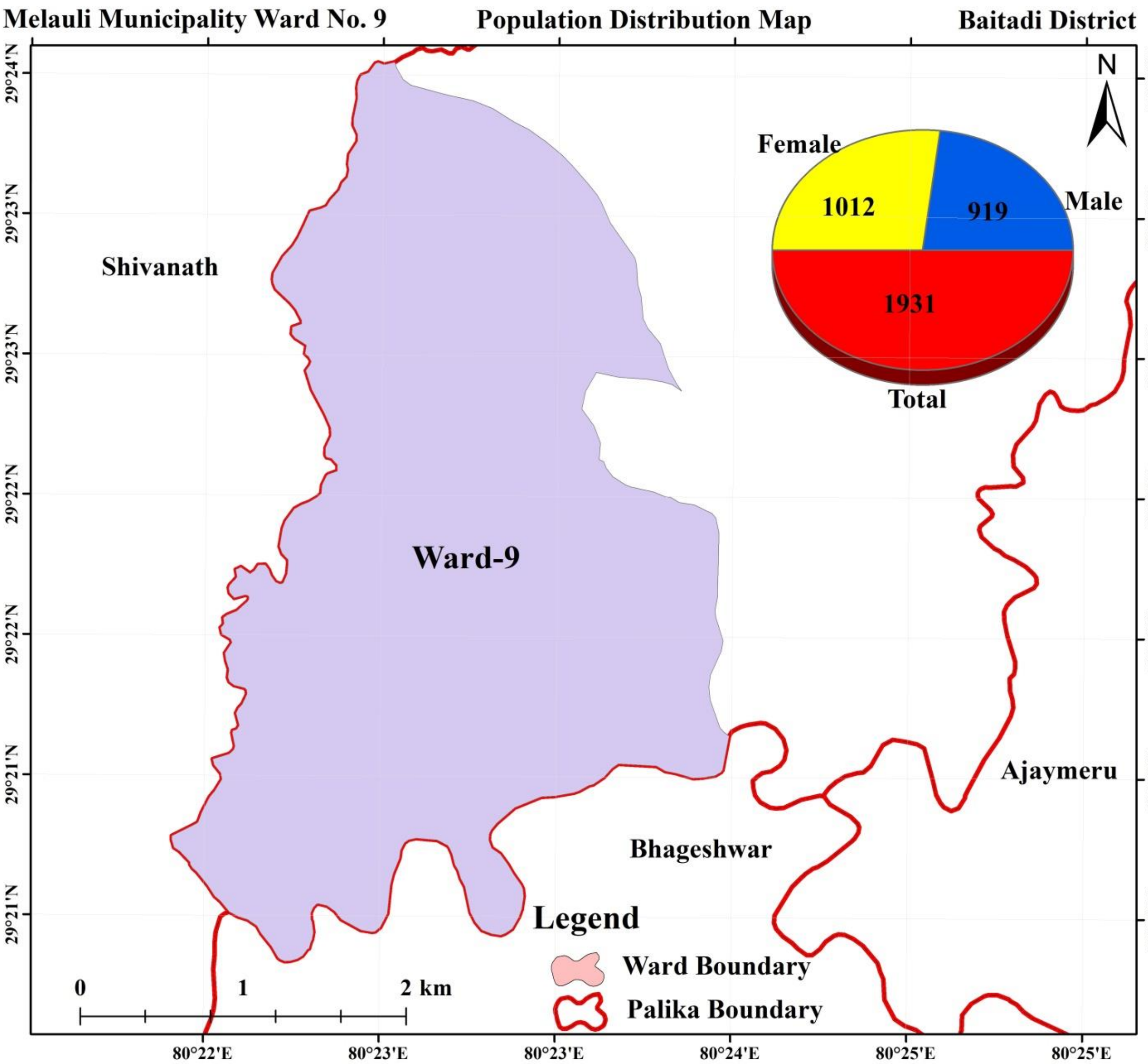

Melauli Municipality Ward No. 9
Population Distribution Map
Baitadi District
N
Female
1012
919
Male
1931
Total
Shivanath
Ward-9
Bhageshwar
Ajaymeru
Legend
Ward Boundary
Palika Boundary
0
1
2 km
29°24'N
29°23'N
29°23'N
29°22'N
29°22'N
29°21'N
29°21'N
80°22'E
80°23'E
80°23'E
80°24'E
80°25'E
80°25'E

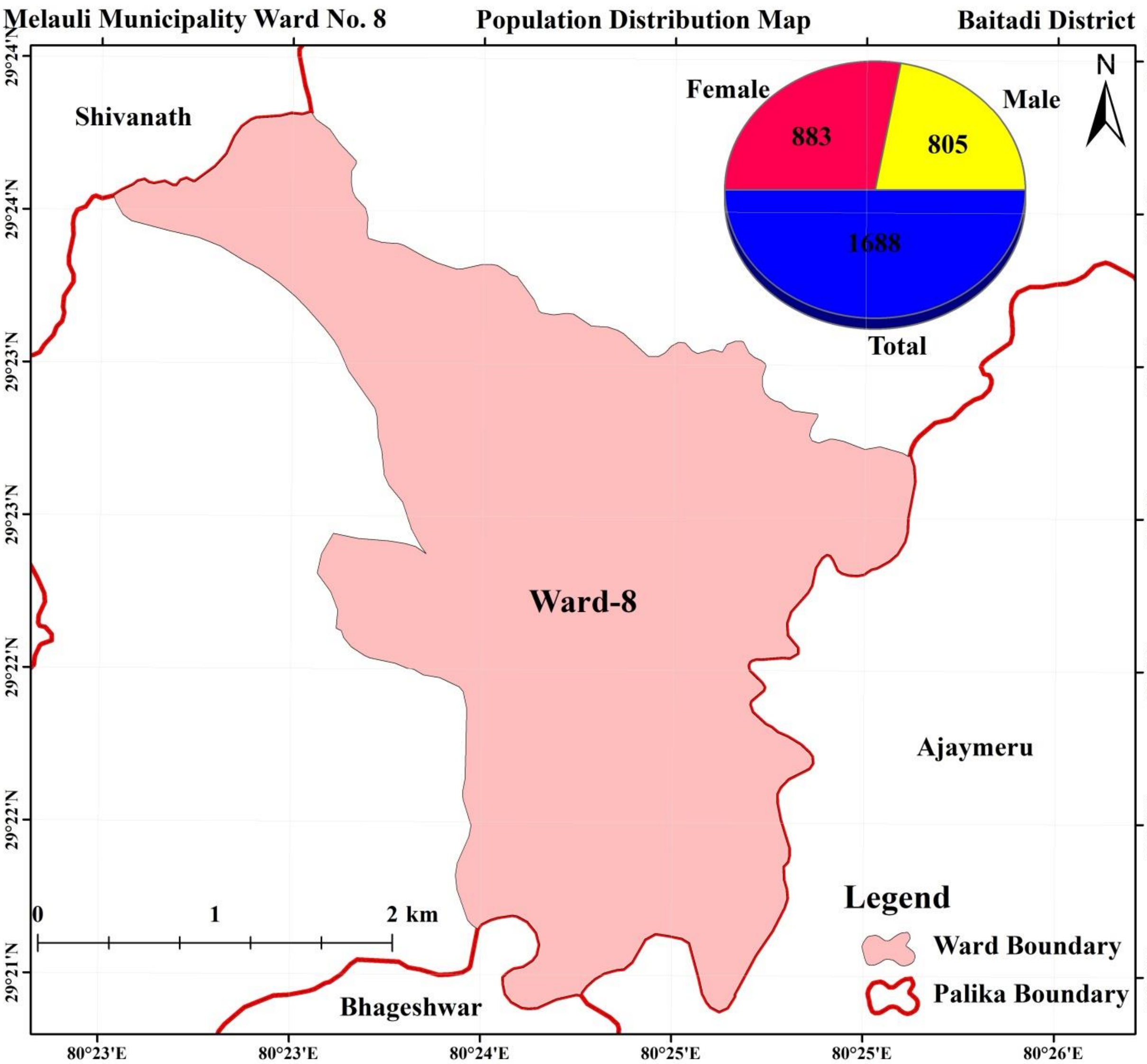
Melauli Municipality Ward No. 8
Population Distribution Map
Baitadi District
Female
883
Male
805
1688
Total
N
Shivanath
Ward-8
Ajaymeru
Bhageshwar
0
1
2 km
Legend
Ward Boundary
Palika Boundary
80°23'E
80°23'E
80°24'E
80°25'E
80°25'E
80°26'E
29°24'N
29°24'N
29°23'N
29°23'N
29°22'N
29°22'N
29°21'N

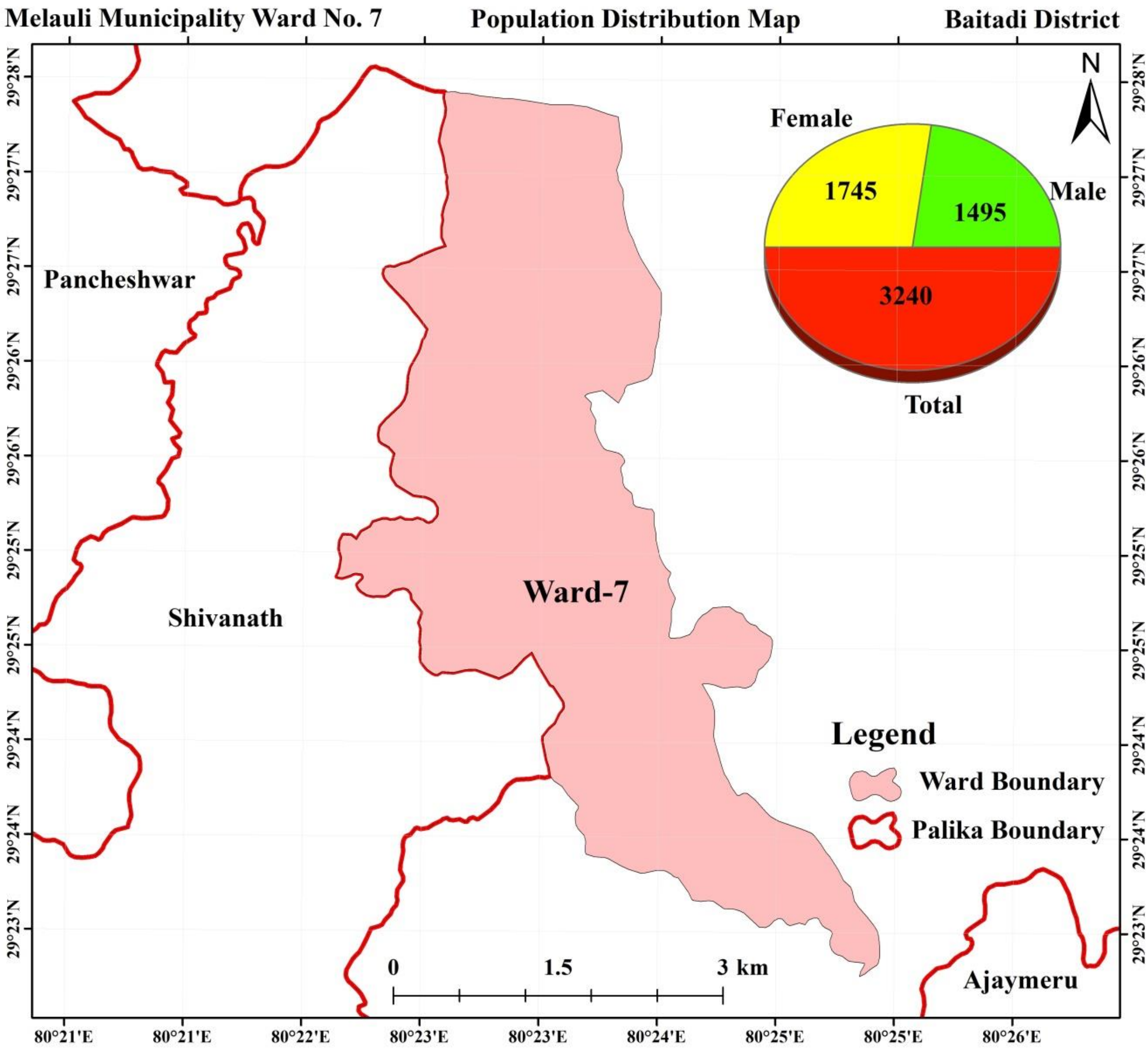
Melauli Municipality Ward No. 7
Population Distribution Map
Baitadi District
N
Female
Male
1745
1495
3240
Total
Pancheshwar
Shivanath
Ward-7
Ajaymeru
Legend
Ward Boundary
Palika Boundary
0
1.5
3 km
29°28'N
29°27'N
29°27'N
29°26'N
29°26'N
29°25'N
29°25'N
29°24'N
29°24'N
29°23'N
80°21'E
80°21'E
80°22'E
80°23'E
80°23'E
80°24'E
80°25'E
80°25'E
80°26'E

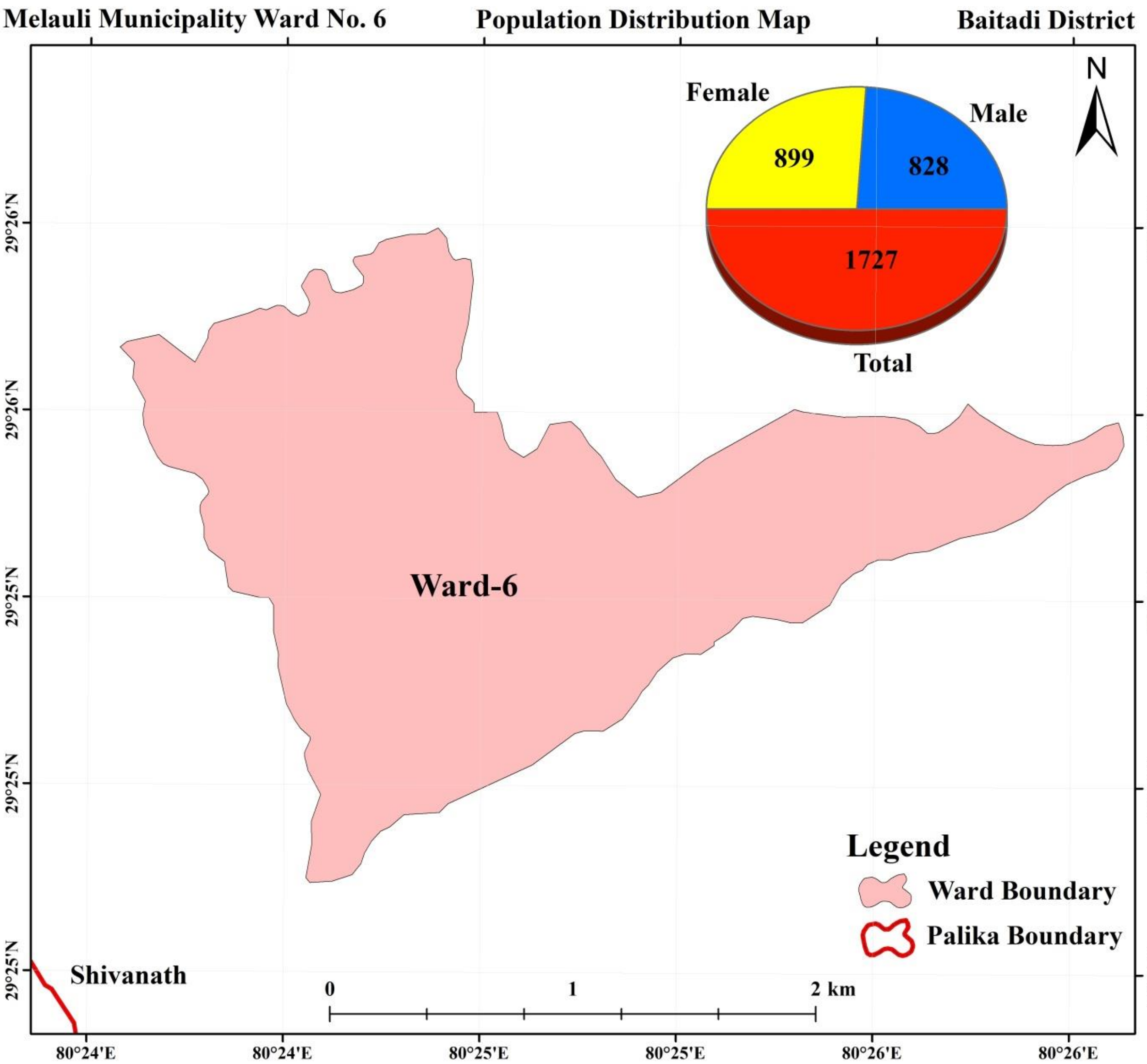
Melauli Municipality Ward No. 6
Population Distribution Map
Baitadi District
N
Female
Male
899
828
1727
Total
Ward-6
Legend
Ward Boundary
Palika Boundary
Shivanath
0
1
2 km
29°26'N
29°26'N
29°25'N
29°25'N
29°25'N
80°24'E
80°24'E
80°25'E
80°25'E
80°26'E
80°26'E

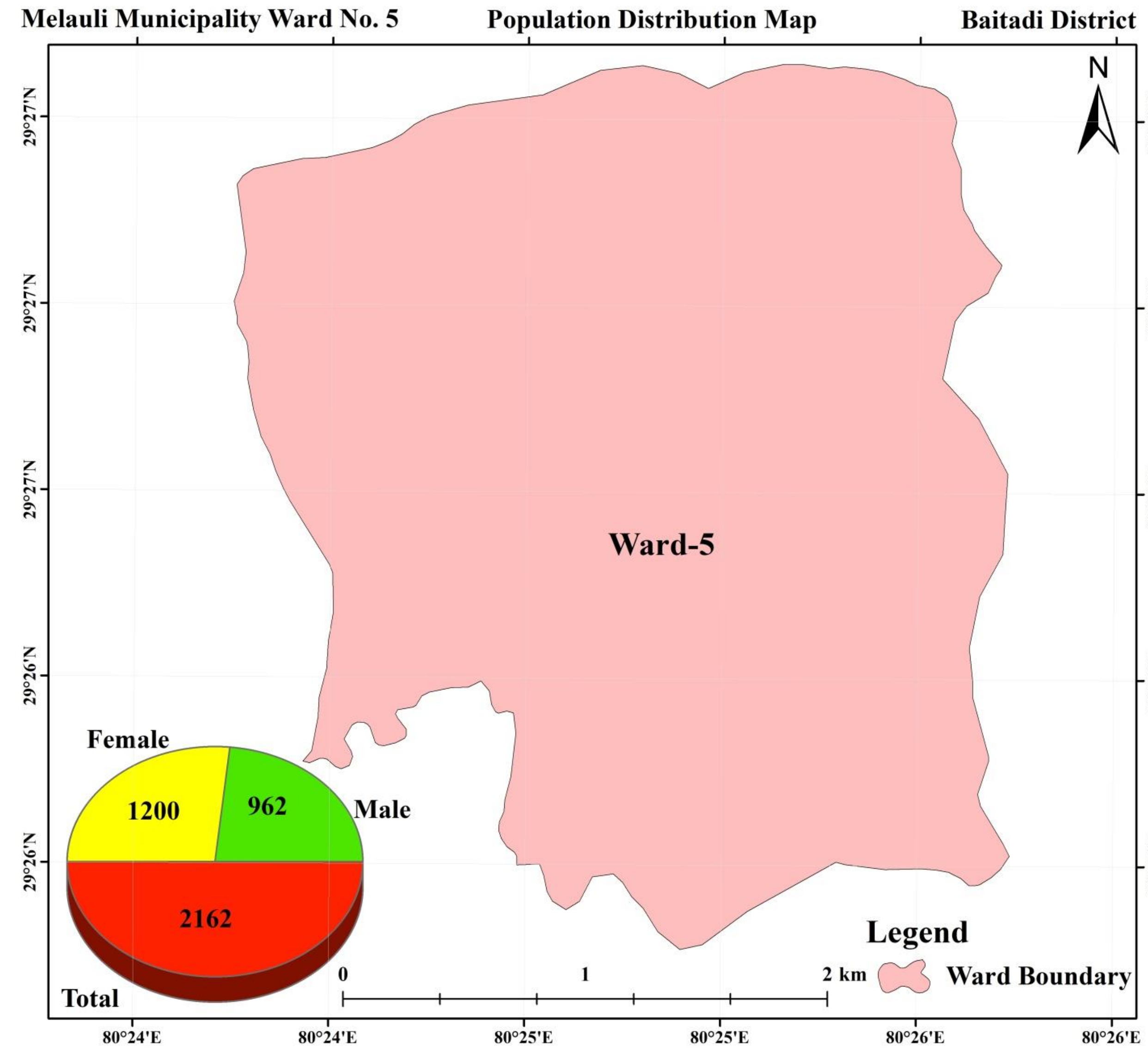
Melauli Municipality Ward No. 5
Population Distribution Map
Baitadi District
N
Ward-5
Female
1200
962
Male
2162
Total
0
1
2 km
Legend
Ward Boundary
29°27'N
29°26'N
80°24'E
80°25'E
80°26'E

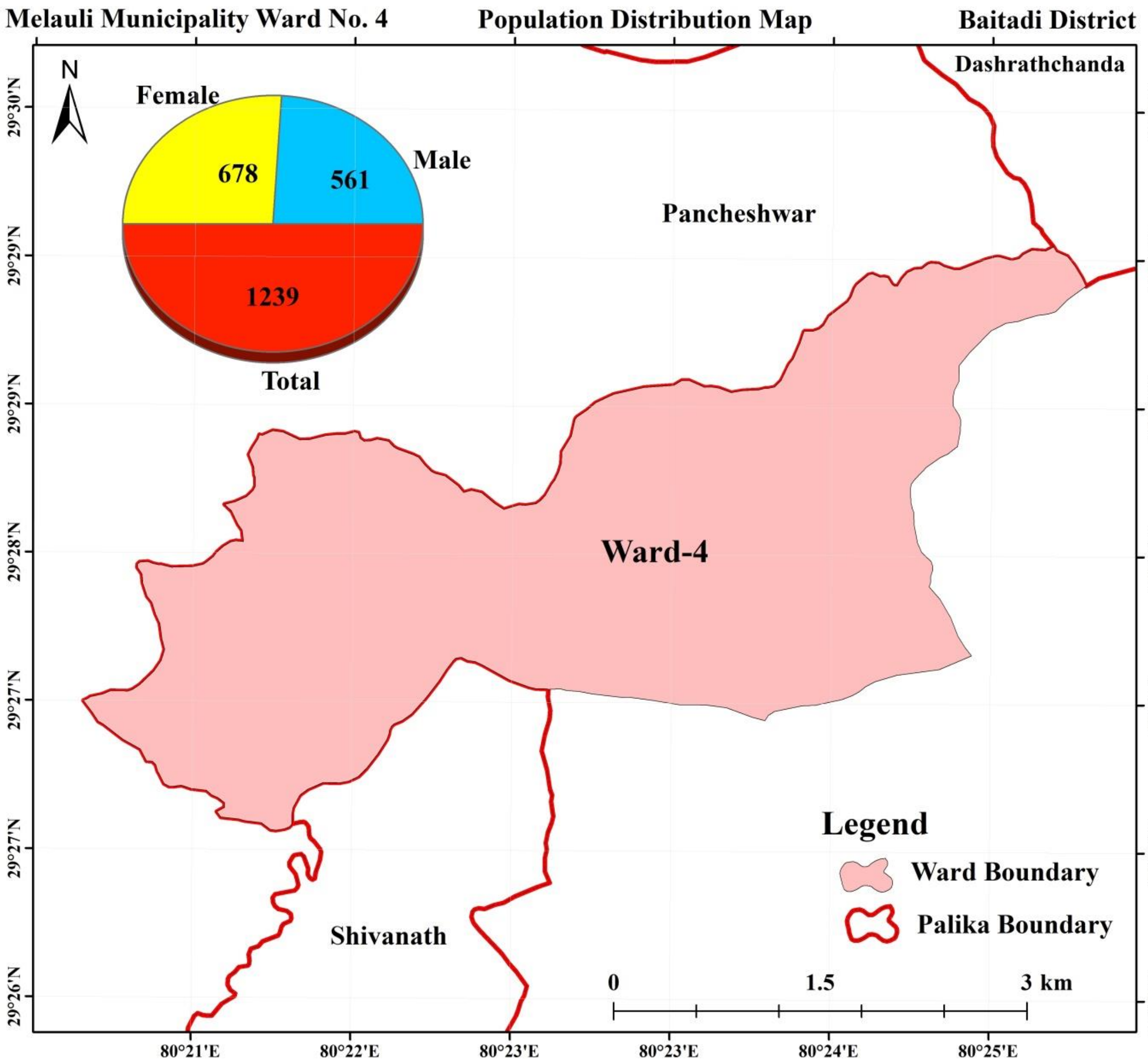
Melauli Municipality Ward No. 4
Population Distribution Map
Baitadi District
N
Female
678
561
Male
1239
Total
Dashrathchanda
Pancheshwar
Ward-4
Shivanath
Legend
Ward Boundary
Palika Boundary
0
1.5
3 km
29°30'N
29°29'N
29°29'N
29°28'N
29°27'N
29°27'N
29°26'N
80°21'E
80°22'E
80°23'E
80°23'E
80°24'E
80°25'E

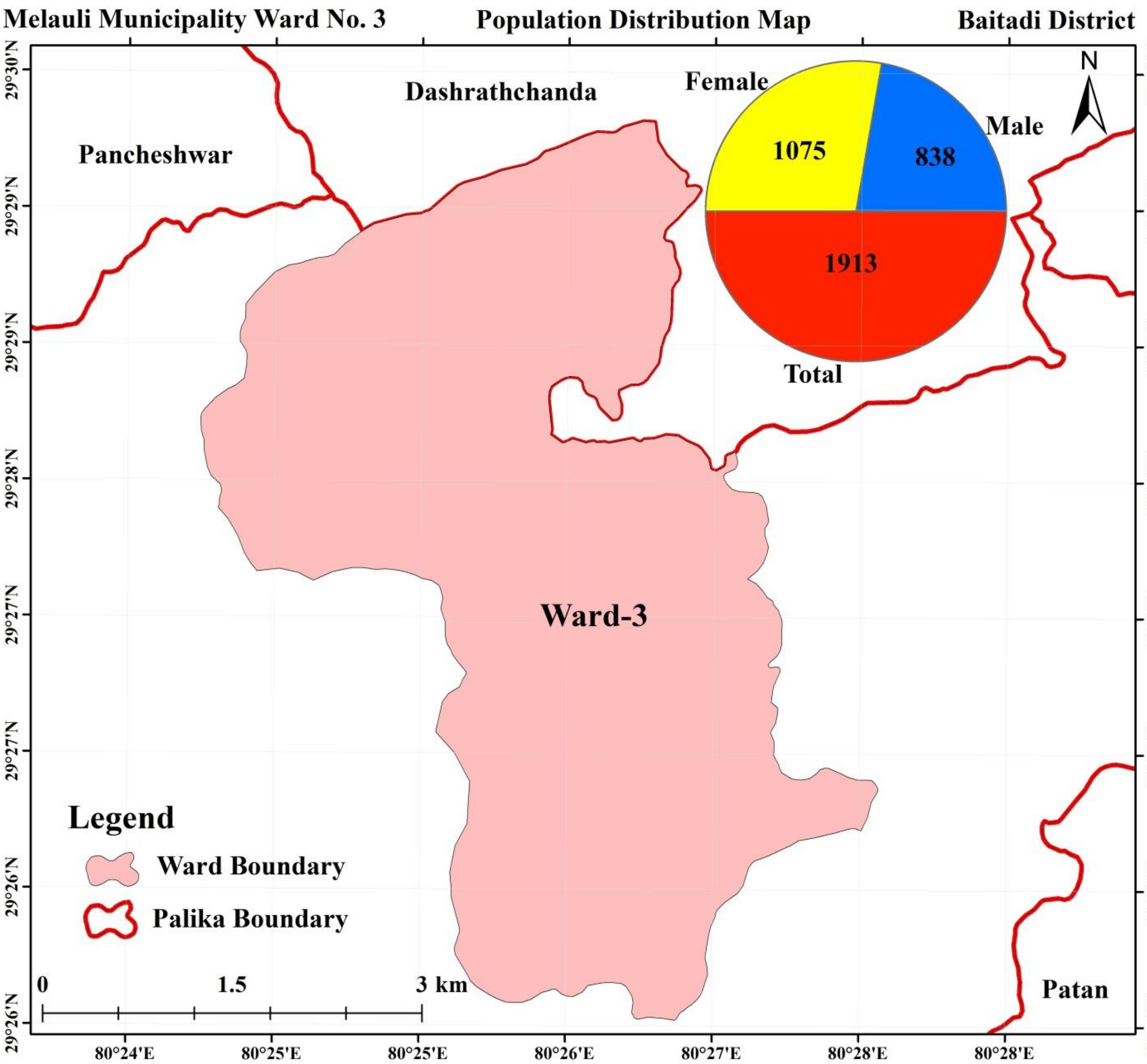

Melauli Municipality Ward No. 3
Population Distribution Map
Baitadi District
Dashrathchanda
Pancheshwar
Female
1075
Male
838
1913
Total
N
Ward-3
Patan
Legend
Ward Boundary
Palika Boundary
0
1.5
3 km
29°30'N
29°29'N
29°29'N
29°28'N
29°27'N
29°27'N
29°26'N
29°26'N
80°24'E
80°25'E
80°25'E
80°26'E
80°27'E
80°28'E
80°28'E

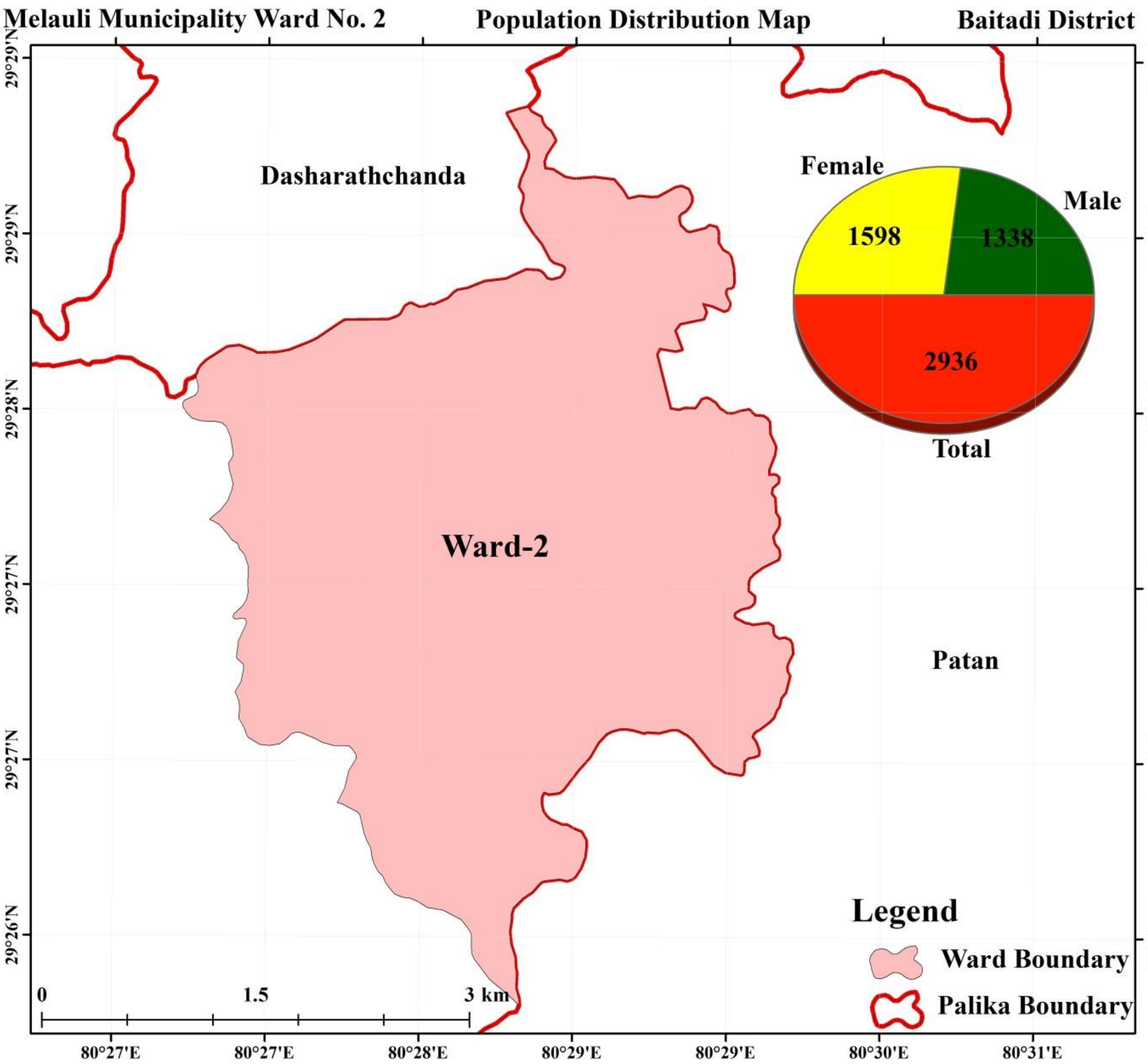
Melauli Municipality Ward No. 2
Population Distribution Map
Baitadi District
Dasharathchanda
Ward-2
Patan
Female
Male
1598
1338
2936
Total
Legend
Ward Boundary
Palika Boundary
0
1.5
3 km
29°29'N
29°29'N
29°28'N
29°27'N
29°27'N
29°26'N
80°27'E
80°27'E
80°28'E
80°29'E
80°29'E
80°30'E
80°31'E

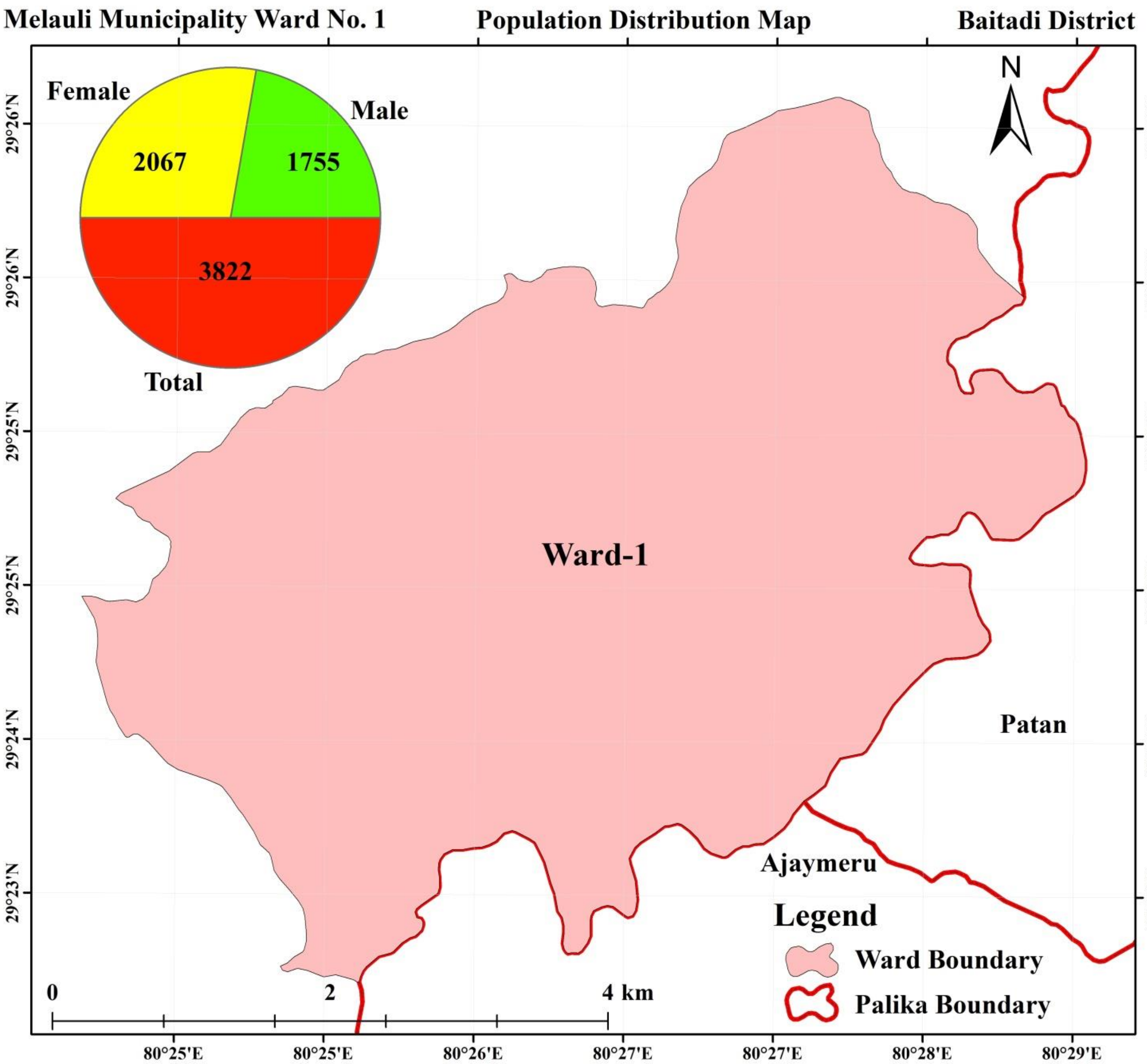
Melauli Municipality Ward No. 1
Population Distribution Map
Baitadi District
Female
Male
2067
1755
3822
Total
Ward-1
Patan
Ajaymeru
Legend
Ward Boundary
Palika Boundary
0
2
4 km
N
29°26'N
29°26'N
29°25'N
29°25'N
29°24'N
29°23'N
80°25'E
80°25'E
80°26'E
80°27'E
80°27'E
80°28'E
80°29'E

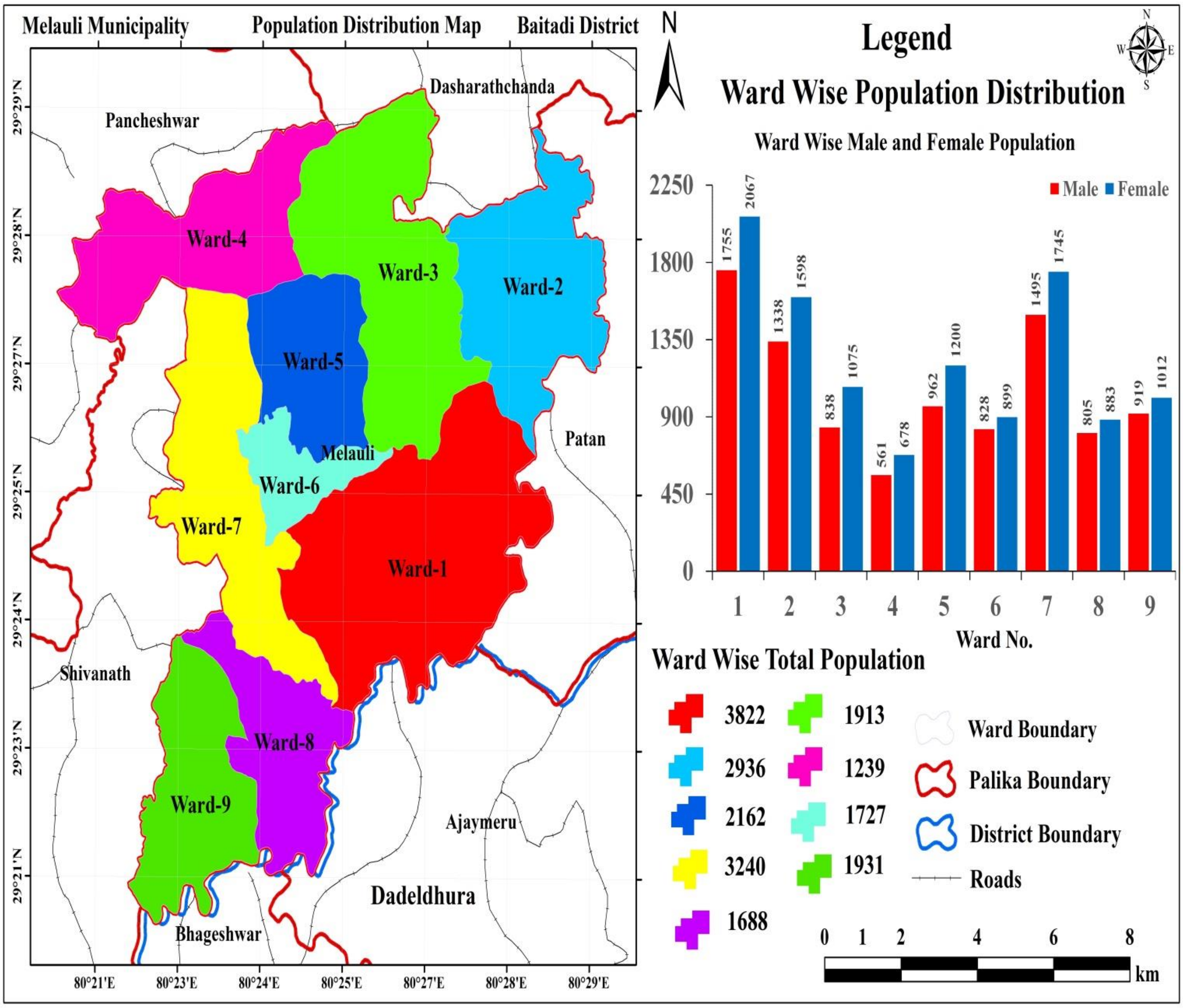
Melauli Municipality
Population Distribution Map
Baitadi District
Legend
Ward Wise Population Distribution
Ward Wise Male and Female Population
Male
Female
1755
2067
1338
1598
838
1075
561
678
962
1200
828
899
1495
1745
805
883
919
1012
Ward No.
Ward Wise Total Population
3822
1913
2936
1239
2162
1727
3240
1931
1688
Ward Boundary
Palika Boundary
District Boundary
Roads
km
Dasharathchanda
Pancheshwar
Patan
Melauli
Shivanath
Ajaymeru
Dadeldhura
Bhageshwar
Ward-1
Ward-2
Ward-3
Ward-4
Ward-5
Ward-6
Ward-7
Ward-8
Ward-9

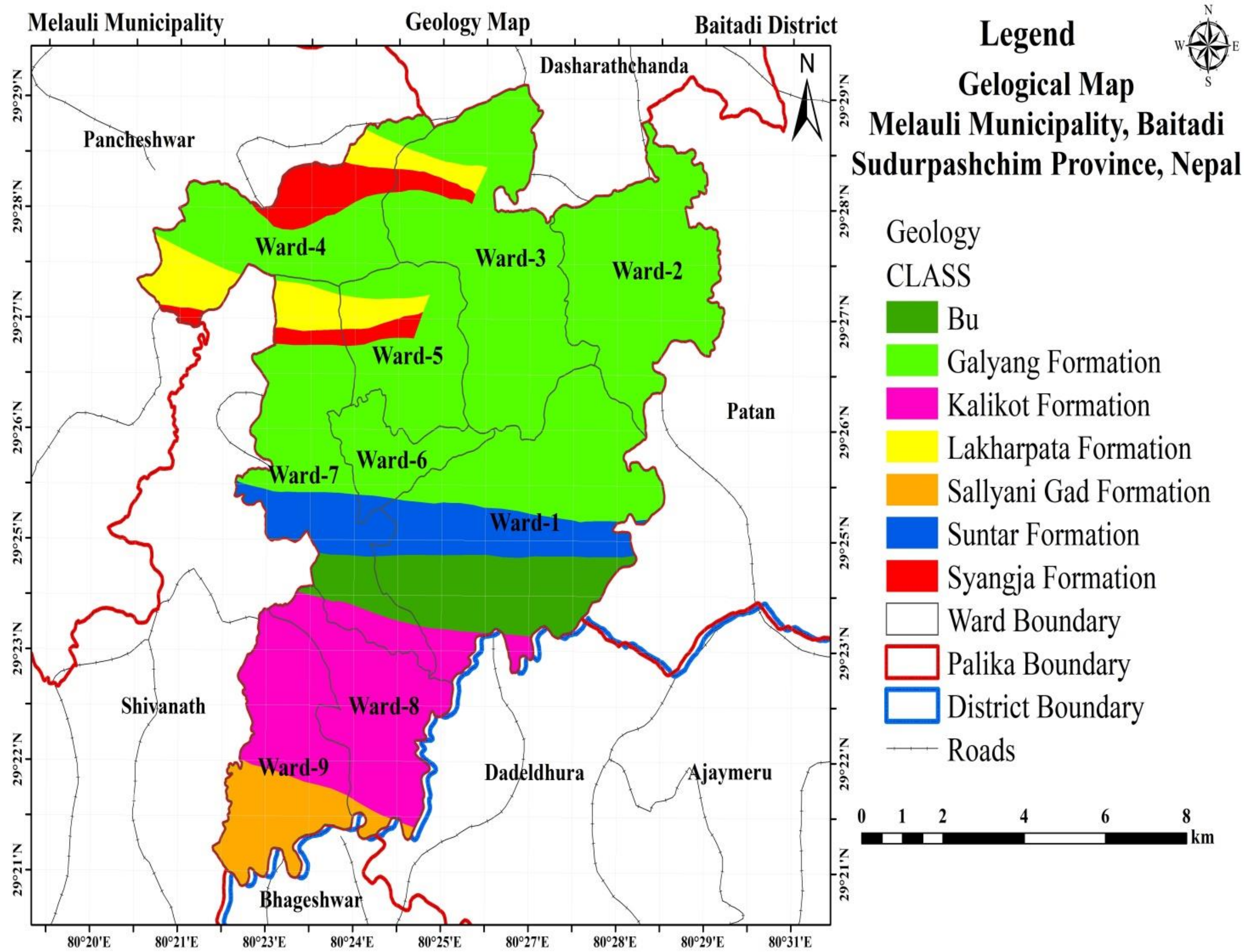
Melauli Municipality
Geology Map
Baitadi District
Legend
Gelogical Map
Melauli Municipality, Baitadi
Sudurpashchim Province, Nepal
Geology
CLASS
Bu
Galyang Formation
Kalikot Formation
Lakharpata Formation
Sallyani Gad Formation
Suntar Formation
Syangja Formation
Ward Boundary
Palika Boundary
District Boundary
Roads
0 1 2 4 6 8
km
Dasharathchanda
Pancheshwar
Patan
Shivanath
Dadeldhura
Ajaymeru
Bhageshwar
Ward-1
Ward-2
Ward-3
Ward-4
Ward-5
Ward-6
Ward-7
Ward-8
Ward-9
29°29'N
29°28'N
29°27'N
29°26'N
29°25'N
29°23'N
29°22'N
29°21'N
80°20'E
80°21'E
80°23'E
80°24'E
80°25'E
80°27'E
80°28'E
80°29'E
80°31'E